

# Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER  
UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

6<sup>E</sup> JAARGANG

WOENSDAG 23 FEBRUARI 1921

No. 269

## INHOUD

	Blz.
DE ELECTRICITEITSVOORZIENING VAN NEDERLAND door <i>J. Muysken</i> .....	163
Over de Hoofdoorzaken van Gelddepreciatie door <i>Prof. Mr. H. W. C. Bordewijk</i> .....	165
De Ondernemingsraden in Duitschland door <i>Mr. Dr. J. C. Schreuder</i> .....	169
Het Djambi-ontwerp. Perspectieven.....	171
Londensche Correspondentie.....	172
De Rijksmiddelen.....	174
AANTEKENINGEN:	
Drie nieuwe Duitse Handelsverdragen.....	174
Overzicht der door inwoners van Rotterdam te betalen belasting door <i>Mr. A. Veen</i> .....	175
INGEZONDEN STUKKEN:	
De behoefte aan bouwvakarbeiders door <i>Mr. H. J. Romeyn</i> .....	176
OVERZICHT VAN TIJDSCHRIFTEN.....	177
MAANDCIJFERS:	
Emissies in Januari 1921.....	178
Overzicht der Rijksmiddelen.....	178
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	
Geldkoersen.	Effectenbeurzen.
Wisselkoersen.	Goederenhandel.
Bankstaten.	Verkeerswezen.

## INSTITUUT

## VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

Algemeen Secretaris: *Mr. G. W. J. Bruins*.  
Assistent-Redacteur voor het weekblad: *D. J. Wansink*.  
Secretariaat: *Pieter de Hooghweg 122, Rotterdam*.  
Aangeteekende stukken: *Bijkantoor Ruijge Plaatweg 37*.  
Telef. Nr. 3000. Telegr.adres: *Economisch Instituut*.  
Postcheque en girorekening *Rotterdam No. 8408*.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 22,50 per jaar. Losse nummers 50 cents.

Leden en donateurs van het Instituut ontvangen het weekblad gratis.

De verdere publicaties van het Instituut uitgaande ontvangen de abonné's, leden en donateurs kosteloos, voor zoover daaromtrent niet anders wordt beslist.

Advertentiën f 0,50 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: *Nijgh & van Ditmar's Uitgevers-Maatschappij, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage*.

21 FEBRUARI 1921.

In den toestand van de geldmarkt kwam deze berichtswEEK al buitengewoon weinig verandering. De prolongatierente noteerde de geheele week 3 procent en particulier disconto werd onveranderlijk voor 3% pCt. afgedaan.

\* \* \*

Bij de inschrijving op schatkistpapier op 17 dezer werd in totaal ingeschreven voor f 52.878.000,—. Toegewezen werd f 28.070.000,— 3 maands promessen à f 989,35, f 13.380.000,— 6 maands promessen à

f 980.50 en f 6.393.000,— biljetten à f 1002.50 gevende een rendement van ongeveer 4½, 3½ en 4¼ pCt. Het geheele benodigde bedrag werd dus niet verkregen en de rente was belangrijk hooger dan in de open markt voor particulier disconto werd besteed.

\* \* \*

De wisselmarkt was bijna even onbewogen als de geldmarkt. Belangrijke schommelingen kwamen niet voor. Marken waren weder meer aangeboden en liepen tot 4.75 terug. Verder sloten dollars, na aanvankelijk nog tot 2.88 gedaald te zijn, iets beter op circa 2.93 en waren Pesos niet meer zoo overwegend aangeboden, zoodat de koers tot ca. 1.02% verbeterde.

\* \* \*

LONDEN, 19 FEBRUARI 1921.

Gedurende de afgelopen week was de geldmarkt weer in het teeken van krapheid. Een uitgebreide opneming door de markt, in den vorm van kort-geld en disconto's, werd veroorzaakt door zware belastingstortingen, alsmede eene reductie in „Government Securities”, gehouden door de Bank of England. Tegen het einde is de krapheid wel afgenomen, doch men gelooft niet, dat deze toestand lang kan duren.

5½ pCt. was de notering voor hernieuwing van dag-geld, hetgeen opliep tot 6 pCt. en tegen het einde weder terugliep tot 5½ pCt. Nieuw-geld was onder 6 pCt. niet verkrijgbaar en op sommige momenten werd zelfs 7 pCt. betaald. Zevendaags-geld bleef 5½ pCt.

De disconto-markt was bepaald vaster, tweemaands-papier werd verhandeld tegen 7 pCt., driemaands-6½—13/16; viermaands- 6½—5% pCt., terwijl zesmaands verhandeld werd tegen 6—6¼ pCt.

## DE ELECTRICITEITSVOORZIENING VAN NEDERLAND.

Het thans bij de Tweede Kamer der Staten Generaal aanhangige wetsontwerp voor de electriciteitsvoorziening van Nederland heeft de bedoeling, die geheele electriciteitsvoorziening in één hand te brengen en wel in die van een op te richten naamloze vennootschap „Het Nederlandsch Electriciteitsbedrijf”, die van den staat concessie zal krijgen voor den aanleg en exploitatie van inrichtingen en werken tot het voortbrengen van electriciteit, het geleiden daarvan door hoogspanningsleidingen en het transformeerden daarvan in onderstations.

Wel kan de staat volgens genoemd wetsontwerp ook nog aan anderen concessie geven, maar dit is meer als overgangsmaatregel gedacht voor reeds bestaande inrichtingen omdat het natuurlijk onmogelijk is, de

geheele electriciteitsvoorziening op eens in één hand te brengen.

Uitdrukkelijk is echter bepaald, dat het aan anderen dan den staat en concessionarissen verboden is de bovengenoemde werkzaamheden uit te voeren ten behoeve van anderen, behalve voor de inrichtingen, die bij het in werking treden der wet reeds bestaan, zolang die inrichtingen en werken niet belangrijk worden uitgebreid.

Het ligt in de bedoeling, dat de staat in bovengenoemde naamlooze vennootschap, waarvan overigens ook provincies, gemeenten en door den staat aan te wijzen bedrijven aandeelhouders kunnen zijn, de meerderheid der aandelen bezit en dus overheerschenden invloed uitoefent.

Het wetsontwerp is hoofdzakelijk gegond op een „Rapport inzake de electriciteitsvoorziening van Nederland”, uitgebracht door een ministerieele commissie, ingesteld op 16 April 1919 en dus zijn in genoemd rapport de hoofdlijnen van wat men in de toekomst wenscht te bereiken te vinden. Men heeft geen uitgewerkt plan gemaakt; dit is ook niet goed mogelijk voor iets, waarvan de behoefte zoo weinig vastligt, maar men heeft zich een betrekkelijk klein aantal groote centrales gedacht, elk van 75000 K.W. vermogen, onderling door een hoogspanningsnet verbonden. Men veronderstelt, dat daarmee bereikt zal worden een belangrijke economie, vooral ook van steenkolen, wat een landsbelang is.

Natuurlijk zal de doorvoering dezer plannen zeer veel geld kosten, een juiste raming ontbreekt en is natuurlijk zonder nauwkeurige uitwerking niet te geven en zou zelfs dan nog van betrekkelijke waarde zijn, daar onmogelijk alle moeilijkheden en tegenslagen vooruit te overzien zijn. Er zijn echter verschillende schattingen die uiteen loopen en liggen tusschen 125 en 250 miljoen gulden. De zuiver commercieele rentabiliteit staat dan ook allesbehalve vast, integendeel er zijn verscheidene stemmen, ook van zeer gezaghebbende zijde, die daaraan ernstig twijfelen. Het is volstrekt niet bewezen, dat de zeer groote centrales voordeliger stroom opwekken dan kleinere, goed beheerde centrales. Boven een zekere eenheid van machine-grootte is de besparing of zoo gering, dat ze geen gewicht meer in de schaal legt, of is zij practisch nihil, terwijl aan de andere zijde het overbrengen van stroom door leidingnetten steeds verliezen geeft en wel evenredig aan den afstand, zoodat een grooter aantal kleinere centrales op zich zelf reeds voordeliger kan zijn.

In ons land is, wat dit betreft, de toestand geheel anders dan in landen waar waterkracht of plaatselijk zeer goedkope brandstoffen beschikbaar zijn. Uit den aard der zaak concentreert men in die landen de stroomopwekking op die plaatsen en omdat deze daar dan zeer goedkoop geproduceerd kan worden, kan men de transmissieverliezen op den koop toe nemen.

Bij ons te lande is de eenige plaats die hiervoor in aanmerking zou komen het geografisch zeer ongunstig gelegen deel van Zuid-Limburg, waar de kolen gevonden worden; daarentegen hebben wij het enorme voordeel van ongekend lage kosten van kolentransport langs de waterwegen door ons geheele land en is daardoor in ons land de grens, waar het goedkoopere wordt de voor de opwekking van electriciteit benodigde brandstof te vervoeren in plaats van de electriciteit zelve, reeds vrij spoedig bereikt.

Nu bovendien, vooral juist in den laatsten tijd, overal het besef levendig is geworden, dat het van het grootste belang is voor de kolenbesparing te trachten de enorme hoeveelheden warmte, die voortdurend verloren gaan in het afvloeiende condensatiewater der stoommachines nuttig te gebruiken, en al staan aan de oplossing van dit vraagstuk schier onoverkomelijke moeilijkheden in den weg, toch zou het concentreren van het opwekken van groote krachtshoeveelheden op enkele plaatsen zeker voor

goed, voor zoover dit opgewekte vermogen betreft, die oplossing onmogelijk maken.

Het is dus op zijn minst genomen zeer twijfelachtig of het in de onderneming gestoken kapitaal goed besteed is en eenige besparing zal worden bereikt.

Want er is nog een andere factor, die gewoonlijk van veel grooter gewicht is, dan al de voorgespiegelde technische verbeteringen en daardoor besparingen.

In het rapport van de hiervoor genoemde commissie worden vrij uitvoerige beschouwingen gehouden over de inrichting en het beheer van den nieuwen tak van dienst, en er wordt sterk den nadruk op gelegd, dat het niet moet zijn als gebruikelijk is bij staatsdiensten, met centralisatie en de noodzakelijkheid van alles door den minister te laten beslissen. Voorts wordt op de noodzakelijkheid gewezen om de personen, met de leiding belast, voor een korten tijdsduur, b.v. 5 à 6 jaar, te benoemen en die benoemingen niet te vernieuwen als het belang van den dienst dit niet medebrengt.

Het wetsontwerp regelt natuurlijk deze zaken niet, maar die zullen in de door den minister vast te stellen statuten der naamlooze vennootschap worden vastgelegd. Wij nemen aan, dat in die statuten een regeling als bovenbedoeld wordt neergelegd, maar zou dat alles wel heel veel meer waarde hebben dan voorschriften op papier? Zelfs in de gewone naamlooze vennootschap gebeurt het zelden, dat het mandaat der directie niet verlengd wordt, tenzij de financiële resultaten der vennootschap door toedoen of door onvoldoende capaciteit van de directie, onvoldoende zijn. Gewoonlijk woelt de directie uit zich zelf dan reeds, dat zij haar plaats moet ruimen. Er is daar echter een natuurlijk maatstaf door de concurrentie van anderen ontstaan, waardoor de geschiktheid kan worden geconstateerd. Hoe geheel anders zal dit met een monopolie zijn, zooals hier het geval wordt. De mentaliteit omtrent alles wat staatsbeheer is, zou heel wat moeten veranderen, eer dat men aan zulk een bepaling eenige practische waarde kan hechten.

Maar bovendien komt het mij hoogst ongewenscht voor, dat de inrichting en het beheer van alles wat op het gebied van het opwekken van electrischen stroom en het voortleiden daarvan in hoogspanningsnetten ligt, staat onder leiding van één of ten minste van enkele personen. Het aantal personen daartoe bevoegd, is in ons land te klein dan dat men een organisatie mag maken waarbij men een zoo gewichtige zaak in handen moet geven van enkelen en daardoor de belangen niet alleen van honderduizenden, maar ook van een groot deel van de geheele industrie afhankelijk stelt van de kwestie of de keuze dezer leiders goed is geweest of niet en of inderdaad daarvoor de juiste en goede kracht aanwezig is en hem de macht wordt gegeven deze te ontplooien.

Zooals de toestand nu is, verdeeld over een aantal vrijwel onafhankelijk van elkaar werkende centrales, bestaat er tusschen deze een gezonde concurrentie.

Ook nu worden er fouten begaan in inrichting en beheer, maar nooit beïnvloeden die het geheele land tegelijk en hij die ze maakt, heeft den prikkel om te bereiken wat ook een ander bereikt heeft en kan van zijn collega's dikwijls wat leeren.

Bij het toekomstig beheer zullen uit den aard der zaak ook fouten gemaakt worden, maar zij zullen des te zwaarder drukken naar gelang de leider een grooter gebied bestrijkt en elke controle om dit te constateeren zal bij het monopolistisch bedrijf ontbreken.

Gelooft men werkelijk, dat ooit een electriciteitsraad onder zulke omstandigheden tot het besluit zal komen, dat het mandaat der directie niet moet worden verlengd? Het komt mij voor, dat er voortteekenen genoeg zijn op dit gebied om de onwaarschijnlijkheid te beamen.

Welnu, de persoonlijke factor, de kans dat de bestuurders van een dergelijk monopolistisch bedrijf fouten maken, die over het geheele bedrijf nawerken en de kosten verhoogen, is zoo groot, dat alle wer-

wachte economie niet waard is om dit risico te nemen.

Alvorens dit wetsontwerp aan te nemen is het daarom gewenscht, nogmaals ernstig te overwegen of het niet beter is dat de staat alleen regelend optreedt in de electriciteitsvoorziening door daaromtrent voorschriften te geven.

In het rapport der reeds genoemde commissie wordt als een der argumenten voor het creëren van een monopolistisch bedrijf een argumentatie in de Memorie van toelichting overgenomen, genoemd de stroomlevering bij de electricificatie der spoorwegen.

Het komt mij voor, dat door regelend op te treden ook zonder al te veel moeite te bereiken zal zijn, dat die stroomlevering zal geschieden uit centrales, geplaatst onder verschillend beheer.

Amsterdam, 7 Febr. '21.

J. MUYSKEN.

### OVER DE HOOFDOORZAKEN VAN GELDDREPRECIATIE.

(Naar aanleiding van de rede van Mr. G. Vissering ter Financieele Conferentie te Brussel).

De Brusselsche rede van den President onzer Circulatiebank heeft in breeden kring de aandacht getrokken. Het worde mij vergund op een paar punten in het bijzonder de aandacht te vestigen, wijl deze voor de beoordeeling van den toestand van ons eigen ruilmiddel en van de oorzaken, welke tot dien toestand hebben geleid, van beslissende beteekenis zijn.

De spreker zegt in den aanvang, dat hij het bepaaldelijk van belang acht, de *praktische zijde* in het licht te stellen; allen moeten trachten naar den uitersten eenvoud, waar de vraagstukken zelf zoo buitengewoon omvangrijk en moeilijk zijn. Zooveel doenlijk wil de heer Vissering theoretische uitweidingen en gevoelsargumenten vermijden „ook al wil men gaarne aan de wetenschappelijke theorieën een eervolle plaats inruimen”. Op zichzelf uitnemend. Brussel was geen collegezaal. Redeneert nu hij, die het onderneemt, een of ander (hoofd) punt uit het betoog van den heer Vissering aan de wetenschap te toetsen, noodzakelijk langs hem heen, waar de spreker het overwegend *praktisch* karakter zijner rede voorop stelde? Geenszins. Want theorie en praktijk zijn op dit gebied *niet* te scheiden. Een theoretisch onjuiste praktijk kan niet praktisch juist zijn. Op het gebied van geldwezen en wisselkoersen inzonderheid zijn theorie en praktijk echte Siameesche tweelingen, zelfs niet door de wel wat vervelende tijdsomstandigheden (wanneer raken we die kwijt, ik bedoel niet als feit maar als quasi-bewijsgrond?) te scheiden. De practicus past, willens of onwillens, telkens een of andere theorie toe. Het *beoordeelen* van praktische noodden en behoeften, het kiezen van de juiste *mid delen* ter voorziening daarin, kan alleen door willekeur of door theoretisch inzicht worden geleid. De groote mannen van de daad waren steeds, of zij wilden of niet, aan deze of gene zijde van hun bewustzijn, groot ook in de theorie, lucerna pedibus nostris, om met het Groningsche Academiewapen te spreken. Zoo kan een bankpolitiek alleen goed zijn, wanneer zij houdbaar is in het aangezicht van een, natuurlijk juiste theorie. Zonder Ariadne's draad raakt men in het labyrinth verloren. Dien draad spint de theorie.

De als brochure bij Van Stockum onder den titel „De problemen van Geldwezen en Wisselkoersen” verschenen rede van Mr. Vissering draagt van de onafscheidelijkheid van theoretisch en praktisch oordeel op elke bladzijde het merk. Telkens worden theoretische meeningen bestreden gehuldigd, zelf opgesteld. De redenaar is er volkomen in geslaagd aan gevoelsargumenten alle plaats te onthouden. De „zooveel doenlijke vermijding van theoretische uitweidingen” bleek ondoenlijk. Dat ligt niet aan den heer Vissering, doch aan de stof. Niemand kan hem verwijten, dat de heer Vissering, de practicus, óók en wellicht gaarne, althans veel theoretiseert. Ik zal de laatste zijn, hem dit te verwijten. Het komt mij echter voor, dat de domineerende plaats der theorie, ook bij hem,

niet openlijk wordt toegegeven, misschien niet geheel tot het besef is doorgedrongen. Hoe dan ook, ik meen gerechtigd te zijn, den heer Vissering op het gebied der theorie te ontmoeten. En laten we beginnen, met die schijnkloof te negeeren, die de 17 practici van de 14 theoretici zou scheiden. Het gaat niet om theorie of praktijk, doch om verschil in geldtheoretisch inzicht, om de al of niet algemeene geldigheid van economische wetten en regels, om de *theoretische* draagkracht van het exceptief verweer der buitengewone omstandigheden enz. Ik zou niet gaarne willen beweren, dat de 17, als practici, niet evenveel waarde zouden hechten aan een juiste theorie als de 14 z.g. theoretici, omdat zij natuurlijk evengoed weten als wij, dat het kasteel der praktijk, zonder theoretisch fundament, slechts luchtkasteel kan zijn. Hiermede is dan — zoo te dezen eenstemmigheid bestaat, een terrein voor zakelijke discussie gevonden. De behoeften der praktijk worden tot schakels in de keten der argumentatie. Niemand denkt er meer aan ze als een machtwoord in de schaal te werpen. We zetten ons, met hetzelfde groote praktische doel voor oogen — de menschheid van de geldmisère af te helpen — tot wetenschappelijk onderzoek. Alleen redelijkheid heeft ons oor.

Het is stellig niet een frase, wanneer ik zeg, met groote belangstelling, potlood in de hand, de lectuur te hebben volbracht.

Voor een inleiding is het een zeer omvangrijk stuk, hetgeen wordt verklaard door het uitgebreide programma, dat de Tweede Afdeling ter Conferentie te verwerken had. Zooals de heer V. zegt, werd „ondanks dien grooteren omvang op uitdrukkelijk verzoek van het „Bureau d'Organisation” der Conferentie deze inleiding onverkort bij de Conferentie ingediend en nagenoeg geheel in de openbare vergadering voorgedragen.”

Hier volgen nu eenige mijner kanteekeningen. Allereerst de quantiteits-theorie, welke vurige aanhangers mr. V. doet meenen „dat iedere eenigszins belangrijke vermeerdering van geld in omloop *per se*<sup>1)</sup> depreciatie van het geld moest medebrengen en die dus dadelijk het bestaan van inflatie van geld en crediet wilden aanwijzen”. Het ware een welkome aanvulling, zoo die aanhangers met de plaatsen uit hun geschriften werden aangeduid. Dubbel welkom, vermits ik menschen met zoodanige meening nooit te voren tegen kwam. Tenzij de schijnbaar onschuldige woorden „per se” *ceteris paribus* beduiden! Dan ga ik dadelijk mee. Doch hun normale beteekenis is een andere en het best weer te geven door: *steeds*. In dezen laatsten zin heeft bij mijn weten niemand, althans niemand op wiens meening te dezen prijs valt te stellen, zich uitgelaten. Pierson, in zijn Leerboek van de hoeveelheids-theorie gewagend, noemt haar „een theorie, die op de verschijnselen betreffende het ruilmiddel de algemeene begrippen der waardeleer toepast, dus uitgaat van deze gedachte: bij gelijk gebleven behoefte — maar deze zelve kan wisselen! — beslist de aangeboden hoeveelheid over de waarde van het ruilmiddel.” Dus niet *per se*, alléén bij *gelijk gebleven behoefte, ceteris paribus!* Met mr. dr. G. M. Verrijn Stuart kan men van meening zijn, dat meer-geld ook de behoefte niet ongemeoid laat, zoodat aan den eisch van *ceteris paribus* niet kan worden voldaan — maar dat is een andere quaestie. Pro hoc et nunc gaat het er om, of het vuur der quantiteits-theoretici hen zou verleid hebben tot het poneeren van depreciatie *per se* bij eenigszins belangrijke geldvermeerdering. Ook in „De Goudquaestie”<sup>2)</sup> heeft Mr. V. het over „de oude methode, dat vermeerdering van geld per se depreciatie van geld medebrengt.” Prof. Stuart in zijn Economist-bespreking<sup>3)</sup> van genoemde brochure

1) Ik cursiveer.

2) Blz. 16.

3) 1918, blz. 779.

merkte ter zake op: „Het houdt bijna op bona fide polemiek te zijn, wanneer mijn geachte tegenstander mij verwijt te redeneeren „volgens de oude methode, dat vermeerdering van geldmiddelen per se depreciatie van geld medebrengt”. Toch wordt „unverfrozen” andermaal de hoeveelheidstheorie in deze onhoudbare formuleering ter conferentie voorgedragen, zonder dat men namen verneemt. Terwijl een tweede groep „ieder denkbeeld van inflatie verwierp”, wordt, zonder aanduiding, dat hier de *eenige* quantiteitstheorie ten tooneele verschijnt, als derde en vermoedelijk grootste groep genoemd die van het juiste midden: „deze groep wilde de mogelijkheid niet ontkennen, dat vermeerdering van ruilmiddelen depreciatie in de koopkracht van het geld tegenover goederen tengevolge kon hebben; zij erkende zelfs dat eene te snelle vermeerdering in eenige landen inderdaad reeds inflatie gebracht had; zij wilde echter niet zoover gaan, om in iedere vermeerdering van geld eene inflatie te zien, en eischte een dieper gaande analyse van de onderscheidene omstandigheden, die invloed hadden gehad, enerzijds op de eischen van meer omloopsmiddelen, (vermeerdering contante betalingen, oppotten van geld, en anderzijds op de verhooging van prijzen van goederen (vermeerderde vraag, „hamsteren”, <sup>1)</sup> belemmering van productie en aanvoer).

Daar mr. Vissering natuurlijk dien eisch van „dieper gaande analyse” moet onderschrijven — hij strijdt immers tegen dat „per se” van de quantiteitstheorie —, mogen wij in hem ongetwijfeld een aanhanger van de quantiteitstheorie volgens Pierson's formuleering begroeten. Want Pierson's woorden „bij gelijk gebleven behoefte — maar deze zelve kan wisselen! —” zeggen niets anders dan hetgeen mr. Vissering opmerkt over de „eischen van meer omloopsmiddelen” en „de verhooging van prijzen van goederen.”

Wij zijn dus alweer een stap verder, daar het er niet om gaat, of mr. Vissering die derde groep niet of wel tot belijders van de quantiteitstheorie stempelt, doch alleen om hetgeen zij is. En dan laat Pierson's begripsbepaling niet den minsten twijfel. Ik verheug mij over dit resultaat, daar het volkomen doelloos is, de werkelijke verschilpunten nog met onwerkelijke te vermeerderen. Van een *gemotiveerde* hoeveelheidstheorie — en een andere bestaat niet —, is ook de heer Vissering aanhanger, ook al onthoudt hij aan de derde groep dat etiket. Het is niet om woorden, doch om zaken te doen.

Maar nu kom ik tot een andere quaestie, de eigenlijke reden, die mij naar de pen deed grijpen.

Op blz. 45 bespreekt mr. Vissering de twee hoofdoorzaken van depreciatie van geld, waarvan hij betoogt, dat zij stelselmatig uit elkander moeten worden gehouden. De eene oorzaak ligt bij de goederen, de andere bij het geld. Wij zijn het weer volkomen eens! Ieder der 14, wat meer zegt: ieder die, met gezond verstand bedeed, even nadenkt, zal het onderschrijven. <sup>2)</sup> Aangaande de goederenoorzaak

<sup>1)</sup> Mr. V. noemt „hamsteren” uit winstbejag opslaan van goederen (vgl. blz. 14), in den zin blijkbaar van kettinghandel. Gewoonlijk denkt men daarbij echter aan opslaan tot *verbruik*, zooals ook de praktijk van den hamster is.

<sup>2)</sup> Geheel ga ik mede met hetgeen prof. Verrijn Stuart in zijn zeer doordacht artikel over „Geldwaarde en Prijspeil”, Economist 1920, blz. 595, betoogt met de woorden: „Er heeft *gelddepreciatie* plaats gehad, wijl de geldvoorraad in de beweging, welke aan de goederenzijde plaats had, niet deelde... Het is derhalve eene omstandigheid den geldvoorraad betreffende, welke zich openbaart in de wijziging van het algemeen prijsniveau.” Het neemt echter niet weg, dat in het onderstelde geval de beweging toch bij de goederen begon, en dat hier van te onderscheiden is het geval, dat de beweging aan geldzijde inzet. Waarop prof. V. S. doet is de eisch van waardevastheid door de elasticiteit van het ruilmiddel.

van gelddepreciatie lezen wij nu verder het volgende: „De vermindering van de koopkracht van het geld door de oorzaak sub 1 is niet van zoo ernstige betekenis. In parenthesi zij opgemerkt, dat die vermindering van koopkracht met de quantiteitstheorie niets heeft uit te staan, zooals herhaaldelijk van verschillende zijden wel is betoogd; de begripsverwarring op dit gebied is door deze foutieve bewering slechts vergroot. Omdat prijzen omhoog gingen en omdat in het algemeen meer betalingen à contant moesten plaats vinden, was uitbreiding van circulatiemiddelen absoluut noodzakelijk. Die uitbreiding op zichzelf leverde geen nadeel op, integendeel, zij was noodig.”

Dit heele betoog, dat met woorden de quantiteitstheorie (formuleering-Pierson!) loochent, is nochtans zakelijk van haar doortrokken. Men herinnere zich de restrictie „bij gelijk gebleven behoefte”. Die restrictie is een onafscheidelijk deel dier theorie, volgt immers rechtstreeks uit haar ceteris-paribus-karakter. In het genoemde geval: contant verkeer en hogere prijzen zijn de cetera imparia! Sticht daarom die theorie begripsverwarring? Heeft zij met het door haar zelve onderstelde geval niets te maken? Ik meen dat de begripsverwarring elders is te zoeken. Waar hij het Britsch-Indische geldstelsel bespreekt, zegt Pierson o.a.: „Door aanmuntning van gangbare stukken kan de roepij thans niet meer dalen, maar daling door tijdelijke of duurzame vermindering der behoefte aan ruilmiddelen is niet belet, en zulk een vermindering kan altijd ontstaan... Men wenschte, dat het muntstuk tegenover goud niet meer depreciereen zou, doch verwijderde van de twee oorzaken, die hare depreciatie konden ten gevolge hebben, slechts ééne.” Hier hebben we, met de quantiteitstheorie als punt van uitgang, de onderstelling van vermindering der behoefte aan ruilmiddelen met depreciatie tot gevolg. In mr. Vissering's redeneering hebben we, met eveneens de quantiteitstheorie als uitgangspunt, de onderstelling van vermeerdering der behoefte aan ruilmiddelen, met appreciatie als gevolg. Waarom zou *hier* de quantiteitsleer begripsverwarring brengen en *ginds* tot beter begrip voeren? Waar is het verschil? Tenzij men de caricatuur aanvaardt, die van „de” quantiteitstheorie in de rede wordt gegeven! Maar ook dan zijn mr. Pierson en mr. Vissering het roerend eens en wordt het een strijd om een woord.

Er is echter iets anders en iets ernstigers. De vraag naar goederen is sterk toegenomen, het aanbod is verminderd. Dit is de onderstelling. Alle prijzen stijgen. Het hooger prijzenpeil vereischt meer geld. Daarbij komt dan nog de credietcrisis, d.i. de toeneming van de contante betalingen. Nog meer geld wordt daardoor noodig. Is dit wel zoo?

Het komt mij voor, dat deze theorie niet deugt. Was zij juist, hoe zou dan depreciatie mogelijk wezen? Wanneer een stijgend prijzenpeil grooter geldbehoefte beduidde, dan zou het verbroken quantitatief evenwicht tusschen geld en goederen zich van zelf herstellen! Dan zou, wanneer geld tegenover goederen overvloedig werd, hetzij door afneming van den goederenvoorraad tegenover gelijk gebleven geldvoorraad (incl. omloopssnelheid), hetzij door toeneming van den geldvoorraad, (incl. voormelde snelheid) bij gelijk gebleven goederenvoorraad, deze overvloed in de prijsstijging, eventueel verscherpt door contant verkeer, een bergruimte vinden, voldoende om depreciatie (en daarmee de prijsstijging zelve!) te keeren. Want waarom zou in die redeneering de toeneming van de geldbehoefte achter moeten blijven bij dien, zichzelf verslindenden, geldovervloed? Het te veel schept zijn eigen afvoerkanaal via den telkens verhoogden prijzenstand. Wanneer des ondanks depreciatie als blijvende toestand mogelijk is, dan is toch blijkbaar de leer van de geldbehoefte naar rato van het algemeene prijzenpeil in gebreke gebleven aan te toonen, hoe en waardoor een te veel aan geld moge-

lijk is, en waar het theoretisch aanwijsbare punt zal liggen, van waar gerekend het correctief der stijgende prijzen gaat staken, de capaciteit van den bergingsboezem zich tegen nóg meer verzet.

Er moet een fout schuilen in zulk een redeneering. Ik meen haar gevonden te hebben. Het is *niet* waar, dat bij schaarschte van goederen en veldwinnen van contante betaling het verhoogde prijzenpeil noodzakelijk of zelfs waarschijnlijk de behoefte aan geld zoude doen toenemen. Want, ja, de prijzen zijn algemeen hooger, voor elke zaak, die men koopt, telt men meer geld neer, maar, volgens de eigen onderstelling van mr. Vissering, is er minder te koop dan vroeger, *het verkeer dus ingekrompen*. Komt er nu nog contant-verkeer bij, waar vroeger crediet-verkeer gebruikelijk was, dan moet in die wijziging alweer inkrimping van het verkeer worden gezien. Het is toch duidelijk, dat de verkeersbevorderende werking van crediet bij inkrimping daarvan omslaat in verkeersbelemmering, dat al die overeenkomsten, die dank zij credietmogelijkheid tot stand kwamen, niet meer afgesloten zullen worden zoodra het crediet zelf weg valt. En dat andere transacties misschien nog wel, doch in minder omvang, zullen worden aangegaan. Zoodat en uit de prijzenstijging door meer vraag naar en minder aanbod van goederen en uit het veldwinnen van contante betaling, waar vroeger crediet-verkeer heerschte, niet zoo maar kan worden geconcludeerd tot meer behoefte aan ruilmiddelen en de noodzakelijkheid om aan de circulatie uitbreiding te geven. Behoefte aan crediet, waar niemand het gaf, was er zeker meer dan ooit, maar mr. V. weet evengoed als ik, dat credietbehoefte en geldbehoefte in den zin van verkeersvraag naar ruilmiddelen twee zeer verschillende dingen zijn.

Hoe zou het ook anders kunnen! De spreker gaat uit van minder goederen, die sterker worden begeerd en van inkrimpend credietverkeer, waarvoor contant verkeer in de plaats treedt. Tegenover die in totaal afgenomen productie (ook verkeer is productief en dus productie) plaatst hij uitbreiding van circulatiemiddelen als absoluut noodzakelijk. In zijn stelsel wordt dit meer aan geld uitgelokt en gerechtvaardigd door gestegen geldbehoefte. Waar echter minder goederen en minder verkeer zich vinden tegenover meer geld, daar leert niet een of andere diepzinnige geldtheorie, doch de meest eenvoudige economie dat de ruilverhouding tusschen geld en goederen ten nadeele van het geld zich heeft gewijzigd. Dit zou geschied zijn, zoo het geld niet vermeerderd was, het geschiedt a fortiori in het door den spreker onderstelde geval van uitbreiding van circulatiemiddelen. De reeds aanwezige duurte, wel verre van om meer-geld te vragen, wordt door meer-geld verscherpt. De afgenomen productie, de gestegen vertering, het weggevallen crediet en zijn vervanging door contante betaling, dat alles beteekent uitputting, inkrimping, inschrompend verkeer en daardoor, ondanks het hooge prijzenpeil, *minder* behoefte aan ruilmiddelen dan vroeger. De ruilmiddelen, die in de abnormale credietvraag bij terugtrekkend aanbod voorziende, tevens den geldvoorraad vergrooten, schoon hier de maatschappelijke behoefte aan geld om de genoemde redenen is afgenomen, vergrooten de bestaande depreciatie door oorzaken aan goederenzijde gelegen, met een depreciatie door oorzaken aan geldzijde.

Zou iemand het wagen vol te houden, dat bij een toenemende vraag en afnemend aanbod aan goederenzijde (bij Mr. Vissering eerste hoofdoorzaak van gelddepreciatie), zóó intens, dat daaruit een rijzing van het algemeene prijzenpeil met bijv. 1000 of 10.000 pCt. zou resulteren, een toestand derhalve die een regelrechte collaps der volkshuishouding beduidt, — ook dan ter tegemoetkoming aan de wegens dat prijzenpeil toegenomen geldbehoefte(!) de circulatiemiddelen zouden moeten worden uitgebreid? Men behoeft in dien nood wel wat anders dan meer-geld! De zaak staat er echter niet principieel, doch slechts gradueel

anders voor in die landen, waar, zij het in mindere mate dan bij de centrale mogendheden en in Rusland, productie, verkeer en kapitaalrijkdom afnamen, terwijl de verteringen het welvaartstekort gestaag bleven vergrooten. Het gaat niet aan op grond van een onhoudbare theorie en zonder grensaanduiding vol te houden, dat sommige landen met hun geldvermeerdering te ver gingen en andere landen niet, terwijl bij de laatste, ook al nam daar het ruilmiddel toe, de duurte alleen op rekening van de goederen en hun wanverhouding tot de gestegen behoefte, zou moeten worden geboekt. *Overal* waar meer geld tegenover minder goederen en minder verkeer kwam te staan, werd de koopkracht van het geld nog eens extra getroffen door de vermeerdering der circulatiemiddelen.

De onhoudbaarheid van de leer des heeren Vissering kan nog op andere wijze worden aangetoond. Wanneer de goederenprijzen algemeen omhoog gaan door oorzaken aan goederenzijde en voorts het toenemend contant verkeer eveneens de behoefte aan geldaanwas doet stijgen, dan ligt daarin niet een hoofdoorzaak van depreciatie, doch van appreciatie van het ruilmiddel. Immers, zoo is de onderstelling: de geldvoorraad blijft aanvankelijk gelijk, en de geldbehoefte neemt door den verhoogden prijzenstand en de credietcrisis toe. Het ligt voor de hand, dat de eenige conclusie zijn kan: maar dan stijgt het geld in koopkracht, dan daalt het algemeen prijsniveau en dan is er geen enkele reden om aan te nemen, dat niet de toestand vóór de algemeene prijsstijging zich zou herstellen! Temeer waar de geldbehoefte door de prijzen verscherpt wordt door de geldbehoefte wegens contante betaling. Ware de redeneering juist, dan zou dus de ruilmiddelenfabricage na Augustus '14 ons hebben behoed voor appreciatie van het geld. Dit past geheel in mr. Visserings gedachtengang. Waar hij er op uit is, de bankpolitiek in de landen die niet „te ver” gingen, tegen alle inflatie-vertwijfeling te verdedigen, wordt dit argument, waaruit direct voortvloeit dat de Bank ons voor geldappreciatie heeft behoed, slechts gesuggereerd. Of durft de President de uitdrukkelijke formulering van deze consequentie niet aan? Dan sta hij mij toe, haar hier uit te spreken.

„Omdat prijzen omhoog gingen en omdat in het algemeen betalingen à contant moesten plaats vinden, was uitbreiding van circulatiemiddelen absoluut noodzakelijk.” Bespeurt de spreker niet de tegenstrijdigheid waarin hij zich verward? Algemeene prijsstijging en credietcrisis sluiten elkander volstrekt uit! Gelijk alweer Pierson zoo juist zegt — en hij heeft het over buitengewone „tijdsomstandigheden”, waartoe ongetwijfeld een credietcrisis valt te rekenen! — „bestaat het eigenaardige van een handelscrisis in de levendige vraag naar ruilmiddelen, die zich dan altijd vertoont. Velen verkoopen dan hunne goederen en bij voorkeur contant; daarna bewaren zij het geld, omdat zij er geen bestemming voor weten.” Dat heeft zich in het begin van den oorlogstijd onder onze oogen afgespeeld. En het gewone verschijnsel, een groote val in de prijzen, deed zich wegens die massa-verkoopen tot kasversterking, allerwege voor. Er was dus een grootere geldbehoefte niet wegens hooge doch ondanks sterk gedaalde prijzen. En de oorzaak der geldvraag was het wegvallen van het crediet. Het is niet anders: contant verkeer drukt de prijzen. Rente als kostenbestanddeel valt uit. En daarom is het tegenstrijdig de meerdere geldvraag in één adem, dus synchronistisch, door de gestegen prijzen en het toenemen van contante betalingen te willen verklaren.

De neiging van mr. Vissering om de bankpolitiek buiten de oorzaken van inflatie te houden, doet hem op blz. 19 het volgende zeggen: „Men maakte hiervan (nl. van de inflatie) den circulatiebanken een verwijt. Echter ten onrechte; deze instellingen toch hadden in vele landen niet voldoende macht om deze vermeerdering tegen te houden. De Staat en de Gemeenten vorderden steeds meer bedragen op van

hunne inwoners." Had, om man en paard te noemen, de Nederlandsche Bank „niet voldoende macht?" Het is niet kloek onmacht in te roepen, wanneer deze niet steunt op de werkelijkheid. De vroegere bank-generatie deed anders. Waar de oud-president Pierson de Ned. Bank bespreekt, zegt hij in zijn Leerboek: „Van de twee fouten, die men aan de Fransche Bank heeft ten laste gelegd, wist zij de eene, te groote dienstvaardigheid jegens de regeering, steeds te ontgaan. Schoon onder medewerking van den Staat opgericht en zeer bevoorrecht, heeft zij ook dan, wanneer de nood der schatkist ten toppunt was gestegen, hare onafhankelijkheid bewaard. De standvastigheid, waarmede haar toenmalig bestuur heeft weerstand geboden aan elken aandrang tot het verlenen van voorschotten aan den staat, kan niet genoeg worden geroemd; hiaraan is het te danken, dat het financieel wanbeheer dier dagen niet geleid heeft tot oninwisselbaarheid der biljetten." Wanneer men dit leest, is men tot de verzuchting geneigd: och, was het maar waar, que l'histoire se répète! Zou Pierson, indien hij nu de rekening kon opmaken, omtrent den weerstand van het huidige bestuur in even gunstige termen hebben getuigd? Doch waarom heeft men dan in de meeste landen en ook bij ons de voorkeur gegeven aan een particuliere bank boven een staatsbank, zoo het niet ware om de mogelijkheid van dien weerstand te scheppen „wanneer de nood der schatkist ten toppunt is gestegen?" Op een andere plaats schrijft Pierson: „Voor al in moeilijke tijden moet men waken tegen verwarring in het ruilmiddel. Is het crediet van den staat tijdelijk gering, zoo schrijve men leeningen uit, die spoedig aflosbaar zijn en veel rente geven; en houdt zelfs daarop het kapitaal zich schuil, welnu, dan moet tot het heroïeke redmiddel der gedwongen leening de toevlucht worden genomen. Doch men vergripte zich niet aan het geldwezen. Men voege bij de jammeren van den oorlog niet die van een bedorven ruilmiddel." Verouderd? Niet meer toepasselijk op de fameuze tijdsomstandigheden van thans? Maar Pierson schreef deze kritiek op de gestie der Banque de France met het oog op haar slappe houding in de rampjaren van 1870/71. Waarin verschilden *princiep* die omstandigheden van de huidige? Alles is nu in proportie veel grooter, maar tast dit de juistheid der redeneering, de zuiverheid van het beginsel aan? Zoo ja, dat men bewijze! Bovendien... wij zijn voor de jammeren van den oorlog gespaard gebleven. Stonden en staan wij er slechter voor dan Frankrijk in 1870/71, zoodat hetgeen *daar* verkeerd geschiedde maar te vermijden ware geweest, *bij ons* thans door harde noodzaak wordt gerechtvaardigd? Zoo ja, dat men ook dit bewijze! Zoolang niet een argumentatie, waar geen speld tusschen te krijgen is, mij van de onjuistheid der „oude" beginselen pro hoc et nunc overtuigt, houd ik mij aan deze. Dus: Staat en Gemeenten konden wel veel en steeds meer „vorderen" — vragen staat vrij! — maar het is de quaestie, of zij al dan niet nul op hun request hadden moeten krijgen. Ter wille van de gezondheid van het ruilmiddel. Hic Rhodus, hic salta!

Mr. Vissering vervolgt: „Daarvoor gaven zij (n.l. Staat en Gemeenten) leeningen op langen termijn of schatkistpromessen uit; deze worden genomen door het publiek, door de particuliere banken of door de Circulatiebank. De geldmiddelen ter betaling werden verkregen hetzij uit overgelegde gelden, hetzij door beleening of discontoeering bij de banken en de Circulatiebank; in deze laatste gevallen werd de nieuw gecreëerde Staats- of Gemeenteschuld betaald met nieuw gecreëerde biljetten der Circulatiebank. Die biljetten waren echter geen nieuw geld, geen nieuwe waarde, slechts eene vermeerdering van het aantal schuldbewijzen, hetzij van eenzelfde instelling (Circulatiebank), hetzij in sommige landen direct van den Staat in den vorm van Staats-papiergeld (Treasury-notes)." Geen nieuw geld. Het moet wel

haast een lapsus calami zijn. Maar toch, hoe gevaarlijk, wanneer een president van een circulatiebank zóó kan schrijven. Tenzij de heer Vissering aanneemt, dat men elkaar met die staats- en gemeentepapieren betaalt en deze de functie van bankbiljetten vervullen: natuurlijk wél nieuw geld, geëmitteerd op de wijze, waarvan de Circulatiebank voor haar geld-creatie hoofdzakelijk zich bedient. En juist omdat het nieuw geld is zonder nieuwe waarde, is er inflatie. En, juist omdat de huidige bankdirectie niet „met standvastigheid weerstand heeft geboden aan elken aandrang tot het verlenen van voorschotten aan den Staat" treft haar, en niet den breeden rug der onpersoonlijke en onverantwoordelijke omstandigheden, een deel der schuld voor den zieken toestand van den gulden.

De 14 ondertekenaars van de Verklaring werden uitsluitend door het gemeene best geleid. Van de Tegenverklaring der 17 geldt hetzelfde. Ook van deze regelen.

H. W. C. BORDEWIJK.

Groningen, Febr. 1921.

### DE ONDERNEMINGSRADEN IN DUITSCHLAND.

Ruim een jaar geleden gaf ik in dit tijdschrift<sup>1)</sup> een beschouwing over het Duitsche wetsontwerp betreffende de Betriebsräte of ondernemingsraden, gelijk zij in het Nederlandsch moeten worden geheeten. Ik verhaalde in het kort, onder welke omstandigheden het ontwerp tot stand was gekomen, en besprak de voornaamste bepalingen. Nu de wet reeds een tiental maanden in werking is, is de tijd gekomen eens na te gaan, welke houding, vooral van arbeiderszijde, te haren opzichte wordt aangenomen.

Alvorens hiertoe over te gaan wil ik echter even vermelden in welke belangrijke punten de wet afwijkt van het ontwerp. Zoowel van de zijde der werkgevers, die onderminning van de discipline in de onderneming vreesden, als van die der onafhankelijke socialisten en communisten, die de raden-dictatuur hadden zien mislukken, werd heftige kritiek op het ontwerp geöfend. De laatsten hadden beter gedaan het ontwerp, ook al voldeed het niet geheel aan hun bolchewistische eischen, te verdedigen: slechts omdat de regeering hun bij de voorbereiding vergaande toezeggingen had moeten doen, was de regeling in concept zoo radicaal uitgevallen. Thans verloor zij in een langdurige behandeling in een der afdelingen van de Nationale Vergadering vele van haar scherpe punten en de voornaamste grieven der werknemers werden aldus weggenomen.

Uit verscheidene bepalingen blijkt dit. Oorspronkelijk was voorgesteld, dat, wanneer de vergaderingen der raden gedurende den arbeidstijd plaats hadden, den werkgever hiervan alleen mededeeling moest worden gedaan; de wet zegt nu, dat de vergaderingen, als regel en indien mogelijk, buiten den arbeidstijd plaats moeten hebben. De werkgevers waren opgekomen tegen de bepaling, dat een besluit van de Betriebsversammlung, de vergadering van het geheele personeel, den ondernemingsraad kon doen aftreden; zij vreesden, dat aldus de meer bezadigde elementen in den raad onder den invloed zouden komen van de meer voor vluchtige indrukken ontvankelijke massa der arbeiders; de bepaling werd geschrapt en slechts bleef over, dat de Betriebsversammlung verzoeken en voorstellen bij den ondernemingsraad kan indienen. Over het algemeen hadden de werkgevers begrepen, dat zij bij de vaststelling der arbeidsverhoudingen met de arbeiders samen moesten werken, doch verder wilden zij niet met de medezeggenschap niet gaan, wat bij de behandeling van het ontwerp in de afdeling der Nationale Vergadering tot hevigen strijd aanleiding gaf. De medezeggenschap buiten het

<sup>1)</sup> Econ.-Stat. Ber. No. 199 van 22 October 1919.

gebied der eigenlijke arbeidsvoorwaarden omvatte in het ontwerp drieërlei: het zitting nemen van arbeiders in den raad van commissarissen; het overleggen van een jaarlijksche balans en winst- en verliesrekening en eindelijk de inmenging van den ondernemingsraad bij aanstelling en ontslag van personeel. Het eerste is in hoofdzaak ongewijzigd gebleven; gelijk reeds in het ontwerp was voorgesteld, zal een afzonderlijke wet deze materie nader regelen, doch voor het tweede heeft men na zeer langdurige besprekingen een nieuwe oplossing gevonden, daar vooral van de zijde der middelgroote ondernemingen bezwaren geopperd waren tegen de overlegging van de balans en de winst- en verliesrekening. Om hieraan te gemoet te komen werd de verplichting, welke eerst zou rusten op de ondernemingen met vijftig of meer werknemers, beperkt tot die met vijfhonderd werknemers of vijftig bedienden (Angestellte) en tevens werd bepaald, dat zij alleen zou betreffen de ondernemingsbalans en de ondernemings-winst- en -verliesrekening, welke zich dus niet over de geheele financiële positie van den ondernemer uitstrekken, doch alleen over dat gedeelte van zijn vermogen, dat in de onderneming is gestoken. Betreffende alle vertrouwelijke opgaven van den werkgever is, evenals in het ontwerp, den leden van den ondernemingsraad geheimhouding opgelegd. Wat de bemoeiing van de raden met aanstelling en ontslag van het personeel aangaat, de bepalingen te dezer zake werden belangrijk verzacht. Volgens het wetsontwerp kon de ondernemingsraad zich tegen elke aanstelling en elk ontslag verzetten, terwijl een scheidsgerecht dan zou uitmaken, of deze al dan niet als billijk en dus rechtmatig moesten worden beschouwd. Thans wordt bepaald, dat de ondernemingsraad met den werkgever algemeene regels kan stellen voor de aanstelling van personeel — bijv. wat betreft de getalsverhouding tusschen jeugdige en volwassen werknemers — doch dat „binnen de grenzen door deze regels getrokken de werkgever beslist over de aanneming van elken individueelen werknemer zonder medewerking of toezicht” van de raden. Tegen een gegeven ontslag kan de raad nog in verzet komen in bepaalde, door de wet genoemde gevallen, bijv. wanneer het noch door de gedragingen van den werknemer, noch door de verhoudingen in de onderneming gerechtvaardigd wordt. Het scheidsgerecht beslist en, stelt het den ondernemingsraad in het gelijk, dan moet de ontslagen werknemer terug genomen worden of hem een schadevergoeding worden gegeven van één maand loon voor elk jaar, dat de arbeider in dienst van den werkgever is geweest, met een maximum van zes maanden. Deze laatste bepaling maakt, dat, terwijl naar het ontwerp het scheidsgerecht kon bepalen, dat de werkgever verder moest werken met een arbeider, dien hij, om welke reden ook, ongeschikt achtte, hij thans, ook indien hij door het scheidsgerecht in het ongelijk wordt gesteld, door de uitkeering van een betrekkelijk niet groot bedrag, zich van de niet-gewenschte arbeidskracht kan ontdoen. Zoowel bij aanstelling als bij ontslag is dus het recht van den werkgever, zelf te bepalen, met wien hij in zijn onderneming samen wil werken, feitelijk erkend en het zou niet moeilijk vallen voorbeelden in Nederland te geven, waarbij de werkgever op dit punt meer gebonden is, dan door de Deutsche radenwet geschiedt. We zien dus, wat betreft de leiding van de onderneming, den werkgever weer goeddeels, in vergelijking met het ontwerp, op zijn oude plaats hersteld. Uitdrukkelijk wordt dit nog eens in § 69 neergeschreven: „de ondernemingsraad mag niet door zelfstandige beschikkingen ingrijpen in de leiding der onderneming”.

De formeele verhouding van den raad tot den werkgever is weinig veranderd, doch ook hier vindt men een meer te gemoet komende houding ten opzichte van den laatste. Als regel vergadert de raad nog buiten de aanwezigheid van den werkgever, doch thans bepaalt de wet uitdrukkelijk, dat hij tot de vergaderingen kan worden uitgenoodigd en dat hij zelfs

het voorzitterschap kan bekleeden, terwijl de bepaling is verdwenen, dat bij de bespreking van de rechtmatigheid van een ontslag of aanstelling de werkgever alleen door middel van een vertrouwensman in den raad zijn standpunt uiteen kan zetten. De werkgever heeft ook het recht gekregen, het bijeenroepen van de Betriebsversammlung te verzoeken en haar vergaderingen dan bij te wonen.

Heeft men enerzijds de verhouding van de ondernemingsraden tot den werkgever, anderzijds is die van de raden tot de arbeidersorganisaties, de vakverenigingen, van zeer veel belang. Ik kom op deze hierna nog terug, doch wil hier nog even vermelden, in hoever het wetsontwerp in dit opzicht wijziging heeft ondergaan. De bepalingen, die de positie der vakverenigingen moeten beschermen tegen eventuele machtsoverschrijding der ondernemingsraden zijn behouden, en daarnaast is de invloed der eersten nog vergroot. „Op voorstel van ten minste één vierde der leden van een ondernemingsraad moet van elk der in den raad vertegenwoordigde economische vereenigingen van werknemers een afgevaardigde met adviseerende stem tot de zittingen worden toegelaten”. Ook aan de vergaderingen van de Betriebsversammlung kunnen deze afgevaardigden op dezelfde wijze deelnemen. Als tegenwicht is bepaald, dat ook „de werkgever kan vorderen, dat van elk der economische vereenigingen, waarvan hij lid is, een afgevaardigde met adviseerende stem wordt toegelaten tot die vergaderingen, welke hij zelf het recht heeft bij te wonen”. Aldus worden de beiderzijdsche vakverenigingen in den arbeid der ondernemingsraden betrokken, dit zal zeker van groot nut kunnen zijn om te groot egoïsme van de verschillende raden elk afzonderlijk tegen te gaan. Het artikel, dat den ondernemingsraden verbiedt contributies te heffen van de arbeiders, heeft nog speciaal tot doel te voorkomen, dat de raden door de beschikking over geldmiddelen in de verleiding komen zich op het terrein der vakverenigingen te begeven.

De verhouding der ondernemingsraden tot werkgever en vakverenigingen is wel de voornaamste materie, die in de wet is geregeld. Met een enkel woord wil ik nog vermelden, eenige wijzigingen, welke bepalingen van meer ondergeschikten aard hebben ondergaan. Aan het bezwaar der bedienden, dat hun belangen in een raad, waarin naast hun vertegenwoordigers die der werklieden zitting zouden hebben, niet voldoende tot hun recht zouden komen, is in zoover tegemoet gekomen, dat de scheiding tusschen de beide groepen afgevaardigden scherper is gemaakt, zoodat zij nu nog wel naast elkaar in den ondernemingsraad zitten, doch ook elk afzonderlijk een college kunnen vormen, den arbeidersraad en den bediendenraad. Waar deze bestaan, nemen zij de taak van den ondernemingsraad op vele punten over, bijv. bij de bespreking van aanstellings- en ontslagskwesties. Een bepaling werd opgenomen, dat er bij samenstelling van den ondernemingsraad zooveel mogelijk voor gezorgd moet worden, dat de verschillende groepen vakgenooten en ook de vrouwelijke werknemers vertegenwoordigd zijn.

De totaal-indruk van de wijzigingen, die in het ontwerp zijn aangebracht, is deze, dat de wet zich veel meer, dan eerst te verwachten was, aansluit aan de bestaande verhoudingen, zij is veel minder „revolutionair” dan het ontwerp. Zooals gemakkelijk te begrijpen is, kwam deze omvorming niet zonder moeite tot stand. Met name werd over de medezeggenschap in leidingsaangelegenheden en over de inmenging in zake van aanstelling en ontslag scherpe strijd gevoerd. De oplossing der eerstgenoemde kwestie werd pas bij de tweede lezing in de afdeling der Nationale Vergadering gevonden en de bepaling betreffende den invloed der raden bij aanstellingen werd aangenomen met de stemmen der beide socialistische partijen tegen. In de Nationale Vergadering zelf werden geen uitgebreide zakelijke debatten meer gevoerd en onder groote opwindig met straatbetogingen van

de uiterst-linksche zijde werd de wet den 18en Januari 1920 aangenomen om enkele weken later in werking te treden.

Als ik nu zal nagaan, welke houding van arbeiderszijde ten opzichte der wet is aangenomen, moet in de eerste plaats geconstateerd worden, dat de kwestie der ondernemingsraden onder de „vrije”, socialistische, arbeiders tot een onderwerp van heftigen strijd is geworden. Ik wees er reeds op, dat de linksradicalen de raden wilden ter voorbereiding van de politieke en economische revolutie, terwijl daarentegen de meer gematigde elementen, waaronder de meerderheids-socialisten en de rechter vleugel der onafhankelijken, meenden, dat de raden, ten minste voorloopig, slechts naast den werkgever invloed moesten uitoefenen op den gang van zaken in de onderneming en vooral zich uitsluitend op economisch en niet op politiek terrein moesten bewegen. Beide richtingen achtten aaneensluiting van het groote aantal geheel op zichzelf staande raden noodig, daar zij anders, onderling afwijkend in tactiek en besluiten, tusschen de verschillende ondernemingen in hetzelfde bedrijf zeer ongewenschte verhoudingen, ook met het oog op de concurrentie, in het leven zouden roepen, terwijl aldus het gebrek aan eenheid in optreden den arbeid in elk afzonderlijk ten hoogste zou bemoeilijken. De vraag, op welke wijze de aaneensluiting zou moeten geschieden, werd echter door de twee stroomingen verschillend beantwoord. De radicalen wenschten haar te doen plaats hebben buiten de vakverenigingen om, die zij te reformistisch oordeelden en van welke zij dan ook om hun revolutionnaire doeleinden weinig verwachtten. De andere partij wilde de vakverenigingen in den economischen strijd de leiding doen behouden en voorkomen, dat zij door de raden van haar arbeidsveld werden verdreven; daardoor toch zou de met zooveel moeite verkregen eenheid in de actie voor verbetering der arbeidsvoorwaarden over het geheele land te loor gaan en den radicalen de gelegenheid worden geopend in enkele raden, waarin zij een toevallige meerderheid hadden verkregen, hun extremistische theorieën tot schade van het geheel in toepassing te brengen. Om dit te verhinderen, dienden reeds, gelijk wij zagen, de bepalingen der wet, die de vakverenigingen tegenover de raden moesten beschermen, doch beter nog was het tweede middel, dat men tot dit doel aanwendde: de opnemng van de vakverenigingen in de organisatie der raden. De bestuurders der eersten zouden dan toch spoedig door hun langdurige ervaring overwegenden invloed op de leiders der raden verkrijgen en deze voor te zeer gewaagde experimenten behoeden.

De betrokken arbeidersleiders zouden geen goede Duitschers zijn geweest, indien zij die organisatie van raden en vakverenigingen niet breed en pompeus hadden ontworpen. Naar de plannen van de Allgemeine Deutsche Gewerkschaftsbund (A. D. G. B.) en de Arbeitsgemeinschaft freier Angestelltenverbände (Afa), de verbonden van de „moderne” Deutsche arbeiders- en bedienden-organisaties, werden niet minder dan vijf organen gevormd: Gewerkschaftliche Betriebsrätezentralen der Arbeiter und Angestellten. De bedrijven worden in groepen verdeeld en de gezamenlijke raden in één groep vormen de Vollversammlung, welke kiest een Gruppenrat, waarin — hier heeft men het verband met de vakverenigingen — naast de vertegenwoordigers der raden ten minste één vertegenwoordiger van elk der betrokken „moderne” vakverenigingen zitting hebben. De taak van de Vollversammlung en Gruppenrat is het verzamelen van materiaal om een overzicht van den toestand in het bedrijf te verkrijgen en het bespreken van economische kwesties, welke zich in het bedrijf voordoen, doch zij mogen daarbij — het wordt nog eens uitdrukkelijk gezegd — niet komen op het gebied der vakverenigingen, de vaststelling der arbeidsvoorwaarden in overleg met den werkgever. De afgevaardigden van de gezamenlijke raden van elke bedrijfs-groep in één gemeente hebben zitting met de be-

stuurdersbonden — de plaatselijke afdeelingen — van A. D. G. B. en Afa in een Generalversammlung van ondernemingsraden, welke de economische vragen behandelt, die meerdere bedrijfsgroepen in één plaats betreffen, en leiding geeft aan de werkzaamheid der aangesloten ondernemingsraden. Naast de Generalversammlung heeft men dan nog een Zentralrat, waarin elke bedrijfsgroep ter plaatse twee leden kiest, terwijl ook de beide bestuurdersbonden er deel van uitmaken en eindelijk den Vollzugsrat, waarvan vijf leden door de Zentralrat worden gekozen en vijf worden benoemd door de bestuurdersbonden. Deze beide laatste zijn feitelijk de bestuurscolleges van de Generalversammlung. Ik zal op deze breed opgezette organisatie niet verder ingaan en vermeldde de ontworpen verbindingsschakels tusschen ondernemingsraden en vakverenigingen slechts om te doen zien hoe de meer gematigde arbeidersleiders alles in het werk stellen om de uitvoering der wet te leiden in de richting, die zij de juiste achten. Dit blijkt ook uit het feit, dat de vakverenigingen cursussen hebben ingesteld, waar den raadsleden de kennis wordt bijgebracht, die zij voor het vervullen hunner functie noodig hebben, terwijl voor dit zelfde doel periodieken zijn opgericht om te spreken tot hen, die men met het levende woord niet bereiken kan.

Het leggen van een band tusschen raden en vakverenigingen heeft uiteraard van radicale zijde groot verzet ontmoet, dat culmineerde in de poging van den in meerderheid uiterst-linkschen bestuurdersbond van Berlijn om tegenover de Gewerkschaftliche Betriebsrätezentralen een andere centrale van ondernemingsraden te stellen, waarin geen plaats zou zijn voor de vakverenigingen, doch die wel de gelegenheid zou bieden voor een nauw contact met de politieke partijen. Dit laatste was zelfs zoo eng gedacht, dat in het voorloopig bestuur van de centrale o.a. zitting kregen twee van de onafhankelijke socialistische partij, twee van de socialistische partij en één van de communistische partij. Dit voorloopige bestuur riep spoedig een ondernemingsraden-congres bijeen, dat natuurlijk de organisatie der raden los van de vakverenigingen goedkeurde.

Van de zijde der Gewerkschaftliche Betriebsrätezentralen kwam in het begin van October eveneens een congres bijeen, waarop beide stroomingen vertegenwoordigd waren en waar dus de gelegenheid bestond de zaak uit te vechten. Van beide zijden werd critiek geoeffend op de radenwet, doch, terwijl de rechtschen verbetering vroegen van de wet en van haar uitvoering, verklaarden de revolutionnaires geen heil te verwachten van een wet, die de natuurlijke ontwikkeling van het radenstelsel slechts kon belemmeren. Zij werden gesteund door een delegatie van arbeidersleiders uit Rusland, die verlokend vertelde hoe door middel der spontaan gevormde raden in korten tijd de onteigening der particuliere ondernemers was voltrokken. Ook dit mocht echter niet baten. De meerderheid op het congres begreep, dat in dezen zwaren tijd Duitschland niet aan verdere gevaarlijke proeven mocht worden blootgesteld en met groote meerderheid werden de resoluties der aanhangers van den nauwen organisatorischen band tusschen raden en vakverenigingen aangenomen. De voorstellen tot wijziging van de wet, die alle gingen in de richting van het meer radicale ontwerp, werden aan de beoordeeling door een commissie onderworpen. Het congres had aldus dit nut afgeworpen, dat de meerderheid zich had uitgesproken voor den rustigen arbeid der raden op den grondslag der bestaande economische verhoudingen, al stelden zich allen natuurlijk de gesocialiseerde productie als ideaal voor oogen.

Eenige weken na het congres zou blijken, dat zijn invloed nog grooter was, dan zeker de meesten hadden verwacht. Den 15en November hield de Berlijnsche bestuurdersbond een algemeene vergadering, waarin hij besloot terug te komen van de dwalingen zijns



weegs en, nu het congres der Gewerkschaftliche Betriebsrätecentralen zich had uitgesproken, zich ook naar deze uitspraak te voegen. De door den bestuurdersbond zelf in het leven geroepen radencentrale verklaart, dat zij ondanks deze daad van haar stichter haar arbeid niet opgeeft; doch daar zij voornamelijk in Berlijn haar aanhangers telt, is het wel duidelijk, dat zij haar grootsten steun heeft verloren. Aldus zal de wet wellicht in grooter mate fair trial worden gegeven, dan voor enkele maanden kon worden vermoed.

J. C. SCHREUDER.

#### HET DJAMBI-ONTWERP. PERSPECTIEVEN.

Het is geen wonder, dat het aanhangig wetsvoorstel tot ontginning van aardolievelden in Ned. Indië tot de meest tegenstrijdige beoordeeling aanleiding geeft. Het voorstel is onder geen gelukkig gesternte geboren. Het tracht een zaak te regelen, die geprecedeerd is. De minister, die zich aan deze lijdensgeschiedenis waagt, loopt groot gevaar zich te compromitteren, temeer wanneer hij den euvelen moed heeft met zijn voorstel lijnrecht in te gaan tegen de beslissing van de Kamer, welke Staatsexploitatie verlangde en in conflict komt met de meer recente motie van den Volksraad van gelijke strekking, welk lichaam hij bovendien nog voor het hoofd stoot door zijn advies niet in te winnen. Maar al waren deze bijkomende omstandigheden gunstiger, ook dan nog is het voorstel voorbestemd om een acuut conflict op te roepen tusschen de meest tegenstrijdige maatschappelijke en economische wereldbeschouwingen.

Het zal, afgezien van zijn bijzondere mérites of gebreken, steun vinden bij de overtuigde aanhangers van den particulieren bedrijfsvorm, die zullen vinden dat het, gegeven de omstandigheden, nog het beste compromis is uit de impasse, waarin de motie Albarda ons gebracht heeft; het zal, eveneens ongeacht zijn toevalligen inhoud, onverzoenlijken tegenstand ontmoeten bij hen, die door middel van het gemeenschapsbedrijf wenschen invloed te krijgen op ons productieproces, in de hoop, dat zij daardoor de harde consequenties van de wet van vraag en aanbod ter wille van de behoeften van het volk naar wensch zullen kunnen verzachten.

Naar de letter genomen, lokt het voorstel een zoo krasse stellingname van voor- en tegenstanders niet uit. Het is bedoeld als, en draagt de teekenen van, een compromis tusschen beide opvattingen en is als zoodanig niet zonder verdienste. Het plaatst het bedrijf onder den meest deskundigen, privaten bedrijfsleider en stelt het onder afdoende publiekrechtelijke controle. De bedrijfsleider wordt aangesteld door de overheid en kan door deze ten allen tijde worden ontslagen; omgekeerd kan de bedrijfsleider (tevens aandeelhouder) na 5 jaren het bondgenootschap verbreken, in welk geval zijn aandeel tegen taxatie door de overheid moet worden overgenomen.

De winstverdeling is voor den concessionaris (het Rijk) billijk: hij ontvangt tot 25 pCt. netto winst 20 pCt. dier winst, bij grootere winst meer tot max. 40 pCt. bij 80 pCt. netto winst en daarover. In aanmerking nemende, dat de aandeelhouders niet preferent zijn voor een matige industriële rente (wat alleszins te verdedigen ware geweest), is het winstaandeel voor den concessionaris bevredigend te achten. „On the face of it” geeft het voorstel m.i. slechts aanleiding tot enkele kritische opmerkingen: de bepaling van art. 22 (2) is niet duidelijk en zal licht tot moeilijkheden aanleiding kunnen geven, terwijl de benoeming van de Directie voor 10 jaren, volgens art. 12, bij voortijdig ontslag een ongewenschte vordering voor schadevergoeding ten gevolge kan hebben.

Het doet, hoe men ook over het voorstel moge denken, goed het artikel in uw tijdschrift te lezen van den zoo bevoegden heer Middelberg, die de voorgestelde overeenkomst ziet als een te goeder trouw ge-

sloten bond tusschen twee machtigen, die elkaar niet ontberen kunnen en geleerd hebben elkaar te verdragen.

De verdediging van den Minister is geen staatsstuk. Wellicht heeft hij te veel vertrouwd, dat het ontwerp „would speak for itself”, doch hoe het zij, de diepgaande meningsverschillen omtrent de rol van de gemeenschap in ons productieproces worden door hem nauwelijks aangeroerd en de hoofddruk, dien de „toelichting” achterlaat, is een krasse schildering van 's Staats impotentie en een pleidooi voor het fiscaal gesproken, goede „zaakje”, dat het Rijk kan afsluiten.

Toch ware een meer principieele behandeling van het vraagstuk van onzen tijd, dat, doorgaans gekarakteriseerd als het streven naar socialisatie, veler gemoederen beheerscht, wel op haar plaats geweest. Dit probleem heeft in uiterste consequentie geen ander doel dan „de productie voor den besten prijs”, welke onze privaatkapitalistische samenleving beheerscht, te vervormen, om te buigen, tot „een productie voor de dringendste behoefte”.

Uit de artikelen van Dr. J. Rueb blijkt, dat ook voor hem, die toch zeker niet te rekenen is tot een van beide bovengenoemde inconciliante groepen, dit probleem de voornaamste toets is, waaraan hij het wetsvoorstel onderwerpt en als resultaat waarvan hij het meent te moeten verwerpen.

Ik heb het gevoelen, dat hij de representant is van een in het onderhavige geval naar getalsterkte niet onbelangrijke middengroep, van welker oordeel het lot van het wetsvoorstel zal afhangen.

Naar getalsterkte niet onbelangrijk, want terwijl de verhoudingen in de petroleumwereld onmiskenbaar grenzen stellen aan de bemoeiingen van een overheidsbedrijf en dientengevolge velen, wier sympathie naar deze soort, bedrijfsvorm uitgaat, hun principieele houding wat moeten afzwakken, zal aan den anderen kant (en zie hier een verdere bezwarende omstandigheid voor het welslagen van het ontwerp) menig sterk privaatrechtelijk voelend persoon uit vrees voor het „Monopolie” zich ernstig bedenken, alvorens zijn steun te geven aan deze regeling. Want weinigen, die des Ministers sohets van 's Rijks onmacht gelezen hebben en daarmede instemmen, zullen, vermoed ik, een diepen indruk hebben gekregen van 's Ministers beoog, dat de Directie moet doen, wat de Raad van Beheer wil, daar zij anders ontslagen zal worden.

Het argument, dat de Staat als leider van een petroleumbedrijf niet deugt, is er een waarbij men zich vooral voor overdrijving moet hoeden. Overdrijving is stellig gelegen in den wonderlijk verzienden blik van den Minister, die volgens de „toelichting” een vloot van tankers, een gordel van installaties noodzakelijk acht voor een behoorlijke ontginning en nimmer, schijnt het mij, kan op grond hiervan worden goedgepraat, dat de Staat na de motie Albarda ruim 5 jaar lang, als een onmachtig eigenaar, die met Faffner kan zeggen: „ich liege und besitze”, geen enkelen boorbeitel in den grond heeft gedreven om zich klaarheid te verschaffen over Djambi's „possibilities”. Dit argument, op deze wijze gedemonstreerd, kan makkelijk als wapen tegen het voorstel gekeerd worden. Want apert is het, dat het bondgenootschap alleen dan vertrouwen kan wekken, indien beide partijen „bündnisfähig” zijn en niet de een als een amechtige zwakkeling het moment moet duchten, waarop de ander hem aan zijn lot zou overlaten.

Toch komt het mij voor, dat deze voorstelling, niet-tegenstaande 's Ministers weinig gelukkige overdrijving, de zaak verkeerd belicht. Zonder twijfel zou de Staat gedupeerd zijn indien de Directie, zoo deze bekwaam is, (en dat mag van de Bataafsche verondersteld worden), het bijltje erbij neerlegde, maar even stellig zou de Bataafsche in sterker mate gedupeerd zijn, wanneer zij het tot een conflict liet komen met de publieke opinie. Ik kan volstrekt niet het oordeel deelen van hen, die meenen dat de 3 publiekrechtelijke

beheerders stroopoppen zullen zijn. Mogelijk is dit natuurlijk; maar ik heb een hogere verwachting zowel van de integriteit als van de bekwaamheid van hen, die voor deze diensten (zelfs tegen het weinig „koninklijk” loon van f 5000) te vinden moeten zijn. Een bekvaam en rechtschapen man, zelfs wanneer hij uit de kringen van de bedrijfsleiders voortkomt, zal ook als publiek man zijn bijzondere verantwoordelijkheid gevoelen en zich consciëntieus afvragen of de dingen, die hij billijkt, tevens handelingen zijn, die den toets van het publieke oordeel (zijn opdrachtgever) kunnen verdragen. Ik kan mij dan ook niet anders het aanbod van de Bataafsche voorstellen dan als een welbewust aanvaarden door dit lichaam van de publieke opinie als richtsnoer voor zijn bedrijfsleiding en erken in deze een novum, dat ruime perspectieven opent en dat terloops bij deze wereldonderneming het nationale stempel stevig indrukt wat, bij de internationale beteekenis van het product en de veelzijdige vertakkingen dezer maatschappij, geen overbodige luxe is.

Ik verwacht van dit betoog geen groote overtuigingskracht (trouwens behalve zichzelf maakt men zelden discipelen) en zeker het verwijt, dat omtrent den verkoop van het product het voorstel dan toch alles prejudicieert en niets stipuleert. Alles prejudicieert, want een verkoop buiten de verkoopsorganisatie van de Bataafsche om is, zoodanig niet onmogelijk toch stellig onwaarschijnlijk en vermoedelijk schadelijk wegens de als gevolg daarvan verflauwden ijver van den interessent-bedrijfsleider (die echter zijn ontslag ten gevolge kan hebben). Deze stelling moet m.i. onomwonden worden toegegeven. Zeker, de natuurlijke consequentie is, dat de producten door de verkoopsorganisatie van de Bataafsche verkocht zullen worden en niets waarborgt, dat er de hoogste prijs voor betaald zal worden. Maar ook in deze zullen de 3 publiekrechtelijke beheerders niet met gebonden handen staan. Het zal hun taak zijn, en een zeer goed vervulbare taak, om een contract te maken, dat aan den handelaar een redelijke winst laat (op commissiebasis als anderszins) en tenzij men fraude aanneemt, zal dan inderdaad de opbrengst „von der Quelle bis zur Lampe” aan het bedrijf toevloeien. Ik acht, naiefelijk volgens veler oordeel wellicht, het tot stand komen eener billijke regeling niet alleen mogelijk, maar zelfs a priori als vrijwel verzekerd, omdat ook thans weer het wapen der publiciteit, de openlijke oproeping der critiek, aan de houding der publieke vertrouwensmannen een groter kracht verleent dan welke privaatrechtelijke machtspositie hun ooit verschaffen kan.

Alles prejudicieert en niets stipuleert. Niets wordt omtrent den verkoop der producten vastgesteld en hier ligt het punt, dat „au fond” de gepassioneerde bestrijding uitlokt. Alles wordt indirect in handen gespeeld van het groote monopolie, dat voort zal gaan met bij zijn prijzpolitiek onbekommerd te streven naar de grootste winst, welks gestie onsociaal is; zichtbare, door koopkracht onvoldoende gesteunde, behoeften ongedekt laat en in het olierijke Insulinde de prijzen op het peil van de wereldmarkt weet te handhaven.

Hier zijn wij midden in het sociale probleem van onzen tijd, en of uw medewerkers Dr. J. Rueb en Anonimus op dit gebied elkaar ook vliegen trachten af te vangen, Dr. Rueb zal moeten toegeven, vermoed ik, dat het streven naar rechtmatiger verdeling (en daarop komt het toch aan) zich niet richten mag op ondermijning der groote organisaties, op versnippering der inspanning; terwijl Anonimus erop voorbereid moet zijn, dat dit vraagstuk met tergende impertinentie een oplossing zal blijven vorderen.

Een oplossing, die m.i. in onze hedendaagsche samenleving nog niet te geven is (en dit is de overtuiging, waartoe een ernstige studie van onze economische verhoudingen mij gebracht heeft en die mij met zorg vervult) en die zeker niet logisch wordt aan-

gepakt door de wet van vraag en aanbod, de prijzenwet incidenteel ter zijde te stellen (ten bate van de Stoomvaartlijnen liefst, die deze wet gedurende de oorlogsjaren toch zeker ook als een van God gewild instituut dankbaar gebruikt hebben). Maar het voorstel beïnvloedt de oplossing van dit probleem geenszins. Indien de handel zich zal moeten onderwerpen aan andere motieven dan het „economisch” motief; indien de meerderheid van het volk een prijszetting verlangde op anderen grondslag dan die van vraag en aanbod; indien, om naar Dr. Rueb te spreken, het „varken” stekels krijgt, dan zal de „sluwe vos” dat stekelig varken wijselijk met rust laten.

G. A. K.

Februari 1921.

#### LONDENSCHER CORRESPONDENTIE.

*De toestand van de arbeidsmarkt; de kwestie van de export-credieten; de nieuwe „Anti-dumping Bill”; de kwestie van de schadeloosstelling; nieuwe emissies op de kapitaalmarkt; de kwestie van verlaging der „bank-rate”; het index-cijfer van het Board of Trade Journal.*

Onze Londensche correspondent schrijft ons dd. 19 Februari 1921:

Parliament has re-assembled, and the King's Speech has given the malcontents the opportunity of presenting their case. So far the main item of discussion has been the state of the Labour Market, a topic introduced, as might have been supposed, by the Labour Party. The debate has not been a very fruitful one, for it resolved itself into a rehash of the somewhat worn demands for maintenance or work, the iniquities of the trade-unions and the folly of the Government's Russian policy, all matters the very staleness of which robs speakers of half their effectiveness. In spite of much optimistic talk in the press, to which I refer again below, the figures given by the Minister of Labour are really appalling. Over one million persons are known to be unemployed, and a further large number is on short time. There are some 600.000 of these, and there is a further fringe of unregistered persons, the exact number of which is a matter of conjecture. Very large sums are already involved in maintaining these men and women, and some 70.000 are either on relief work, or work is being arranged for them. Apart from the fact that the depression was worldwide, the Minister went on to say, the crux of the problem was the attitude of the building unions. There was a great shortage of bricklayers, and unemployment in other branches of the trade could not absolve the unions from their responsibility in this connection.

The Prime Minister scored a great triumph on intervening in the debate. He emphasised the interdependence of nations, the ruin and poverty caused by the war, and appealed for Christian sympathy, which was also good business. But he cast blame on the Unions, who were making unemployment, and on the bankers who were not showing too great willingness to come into credit schemes.

This brings one to real crux of the situation at this moment. An enormous amount of discussion is proceeding on the subject of export credit schemes, and both in the „Times” and elsewhere scheme follows scheme. Since I last wrote,<sup>1)</sup> two schemes have been put forward, which probably are inspired by the same personalities, for they resemble each other closely. An anonymous banker in the „Times” proposes a consortium of bankers to advance funds to exporters, the goods to be purchased at current market prices to avoid the danger of a „squeeze”. The goods are to be sold subject to a guarantee by the

<sup>1)</sup> [Zie pag. 103 van den loopenden jaargang. — Red.]

local banks, the importer and the Government of the importing country, bonds to be given, maturing in two years, and extensible after that. The Banks are to be repaid for the sums involved in purchasing the goods exported by the sale of British Government bonds for 6 or 6½ per cent, these British bonds to be retired as the loans are paid off. The goods are to be sold subject to an advance of 10—20 per cent over buying prices, plus all shipping expenses, plus interest on the loan for the period outstanding.

This scheme follows closely Sir E. Drummond Fraser's proposals which have been adopted by the Manchester Chamber of Commerce. His idea is to combine the Ter Meulen scheme with the creation of an International Credit Association, which would find the money by selling sterling bonds in London, meeting its interest claims by changing a higher price to the debtor. In essence it will be seen that there is little to choose between these schemes.

The reluctance of the Banks to commit themselves is not difficult to understand. Even if the dislocation which the indemnity payments will probably involve be disregarded, the immediate introduction of the new Anti-Dumping Bill makes the advance of funds to foreign countries a very risky business indeed. The terms of the Act are not yet officially published, but obviously inspired statements are already appearing in the Press. As far as one can judge, the new Bill will follow very closely the terms of the Anti-Dumping Bill of 1919. Apart from the key industries, and the protection to be given to industries which though not key industries are of „National Importance“, there is to be protection against adverse exchange dumping, which is to take the form of a sliding scale of taxation, intended to equalise the home and the foreign price. If these anti-dumping duties are to be based directly on the degree of depreciation, apart from the influence of this depreciation on the selling price in foreign currency, it is clear, that the taxation will be so onerous that it will be very difficult to buy these goods at all. It is of course not possible to say yet what the exact scheme is. Nevertheless, even if one takes the more liberal interpretation as the correct one, such an Act is bound to affect the position of the exporting countries, and to make trade subject to a further element of risk, not now present. To the student of tariff history, who remembers the agitation for sliding scales in connection with the protection of wheat-growers, and the evil effects of the instability of these duties, even high protective duties would be preferable, for we would then at least know precisely where we stood.

A curious feature of the present position is the absolutely conflicting reports which come from different parts of the country. From the South Wales area comes a tale of ever-increasing woe: the great firm of Baldwin's is preparing to close down altogether, and the Newport works of Messrs. Lysaght are only to run on alternate weeks. In the Cleveland district, four more blast furnaces are closing down this week-end. In the Leicester and Northampton areas things are reported to be better, on the other hand. Clothes and boots wear out, and seemingly must be replaced, whilst the check to construction is hitting the heavy districts hard.

As I anticipated, the removal of the E. P. D. has been speedily followed by an attack on the Income-Tax. Mr. Austen Chamberlain has received a deputation from the Federation of British Industries, but he was unable to hold out any hopes in this direction. It is difficult to see how he could, for supplementary estimates for £ 85 millions are to be laid before Parliament.

The indemnity question continues to attract attention, and for the first time a definite pronounce-

ment has been made on the issue by a political party. In Friday's Press will be found a manifesto by the Labour Party and the Parliamentary Committee of the Trade Union Congress. The document has already been bitterly attacked, but it is by no means fantastically humanitarian in tone. But it does draw attention to the difficulties of wringing the enormous sums demanded from an enemy deprived of a great deal of the machinery and sources of production, faced with an adverse balance of trade, and warns the workers of the inevitable competition with which they will be faced. It therefore calls for a modification of the terms both as regards amounts payable, and states that what is wanted is „a reversal of the whole line of the Allies' conduct towards Central Europe and Russia“. But it does not deny the moral claim of France, and rightly calls for the use of German material in this connection.

The Prime Minister has also discussed the question in the House of Commons in reply to the extremists, who are dissatisfied with the present terms. The Premier emphasised the uselessness of demanding the impossible, and pointed out once more that reliance on German goods meant competition with other producers. One has to be frank in this respect. The policy of getting the last penny may or may not be justified. At any rate it is intelligible. But the encouragement of the idea that „Germany can pay“ without increasing her exports of certain competing products is the most foolish policy imaginable. Nevertheless, it appears from the Times that the Boot and Shoe Trade has been given a „practical guarantee“ that among the reparations payments manufactured leather will not be included. The Reparations Dyes have caused a tremendous stir, and the shipbuilders are up in arms against more ships being handed over. It ought to be made quite clear that people simply cannot have it both ways.

The Labour Situation, though quiet enough on the surface, is not altogether comforting, though the threatened railway strike is fortunately abandoned. The miners are getting restive. The original agreement negotiated after the Coal Strike expires in March and the consultations for a permanent wage basis have not yet resulted in anything. On the contrary, the decontrol of the industry will make a settlement still more difficult, and apart from this, the question whether the wages are to be settled nationally or by districts is still not decided. The men were under the impression that the employers had agreed to this point, but all that the employers have done is to promise to consider this among other things, and we are quite likely to have the usual heart-burning over „broken pledges“.

The Capital market is beginning to show signs of activity again. A new issue of municipal stock for housing purposes has been unexpectedly successful, although the Australian loan a short while ago was left largely in the hands of the underwriters. Now comes the news that Lever Bros., the soap magnates, are to bring out a Debenture Issue, for an amount of £ 4 millions, being the first instalment of a total issue of £ 15 millions, bearing interest at 7 per cent and issued at 92½. Further, a consortium of important merchant bankers, Rothschilds, Baring Bros., and J. H. Schroder & Co. are co-operating in the flotation of a new loan for the State of Sao Paulo Bonds, and the Anglo-Persian Oil Co. intends to seek authority to issue new Second Preference Shares up to £ 10 millions.

The financial question of most direct interest at the moment is the Bank-Rate. The depression is having the effect of reducing the circulation rapidly, and the voices urging a reduction of the rate are becoming more numerous. It is argued that such

a step would reduce the price Government pays for Treasury Bills would appreciate fixed interest bearing securities and restore confidence. These arguments seem to overlook the two most important issues, firstly, whether it is possible to get over the crisis without reviving demand, and can demand be revived without lower prices as well as stable prices; secondly, is the supply of floating money sufficient to meet the requirement of government if the rate is reduced? Can the money required be got in other words, if the Government only offers five per cent?

The „Board of Trade Journal“ this week publishes its figures, for the first time based on the new procedure which I mentioned some time ago. For all articles together, the index shows that prices as compared with January 1920 there has been a fall of 17 per cent approximately in price, and a fall of 6½ per cent as compared with a month ago. The comparison with the other indices shows that the Board Index registers a smaller fall, due in part to the fact that the basis of this index is the average monthly price whilst the others use end-of-the-month prices.

The Bank Return this week shows the following variations:

Public Deposits .....	£ 4.613.659	decrease
Other Deposits .....	„ 7.710.385	increase
Government Securities .....	„ 6.690.000	decrease
Other Securities .....	„ 8.613.361	increase
Reserve .....	„ 1.202.416	„
Circulation .....	„ 1.179.505	decrease
Coin and Bullion .....	„ 0.022.911	increase

The Currency Return shows that the circulation has declined by £3.619.142.

#### DE RIJKSMIDDELEN.

In dit nummer treft men aan het gebruikelijk overzicht met bijlagen van de opbrengst der Rijksmiddelen over de maand Januari 1921, vergeleken met de overeenkomstige cijfers van Januari 1920.

De oorlogswinst- en de verdedigingsbelastingen brachten tot dusver in totaal op f 897.576.420, waarvan f 678.171.700 op rekening komt van eerstgenoemde heffing.

Met inbegrip van de opcenten ten behoeve van het Leeningfonds — behalve die op den suikeraccijns, welke geene verzwaring van belastingdruk medebrachten — is in totaal een som van f 1.089.384.184 ontvangen uit belastingheffing, die haren grond vindt in de buitengewone omstandigheden

De gewone middelen brachten in de afgelopen maand f 31.333.652 op, tegen f 32.562.552 in Januari 1920 en vertoonen mitsdien een achteruitgang van f 1.228.900, terwijl ze f 2.200.598 bij de raming ten achter bleven.

Ht is te vreezen dat de inzinking van de opbrengst der Rijksmiddelen thans inderdaad is ingetreden, hetgeen te meer klémt, als men in aanmerking neemt, aan welke middelen in het bijzonder de minder gunstige resultaten van Januari 1921 zijn te wijten.

Met uitzondering van de personeele belasting, de dividend- en tantième-belasting, den suikeraccijns, den gedistilleerdaccijns, de successierechten en de loodsgelden, bleven alle middelen met meer of minder belangrijke bedragen bij de raming ten achter.

Hoewel ten aanzien van de grond-, inkomsten- en vermogensbelastingen aan dit verschijnsel, dat zich nagenoeg steeds in de eerste maanden van het jaar voordoet, geen groote betekenis mag worden gehecht, is dit ten opzichte van verschillende andere middelen wel het geval.

In het bijzonder geldt zulks van de invoerrechten, het statistiekrecht en de belasting op gouden en zilveren werken, welke gedaalde opbrengst nauw samenhangt met den ongunstigen economischen toestand.

Het is waarschijnlijk, dat deze middelen, indien de crisis aanhoudt, ook in volgende maanden een achter-

uitgang zullen vertoonen. Hetzelfde geldt van de opbrengst der zegel- en registratierechten, welke inzinking een gevolg is van minder omzetten ter beurze en afnemng van emissies.

Ook hierin is een spoedige verbetering — bij voortdoring van den onzekeren en ongunstigen economischen toestand — niet waarschijnlijk te achten.

De resultaten van de maand Januari 1921 kunnen te minder als gunstig worden aangemerkt, nu het waarschijnlijk is te achten, dat eenige van de voornoemde middelen, die de raming overschreden in de naaste toekomst een teruggang zullen vertoonen.

Het is toch waarschijnlijk, dat, bij voortdoring van de huidige crisis, de dividenden en tantièmes zich niet op het hooge peil van den laatsten tijd zullen handhaven.

En wat den gedistilleerd-accijns betreft het is waarschijnlijk dat de hooge opbrengst een gevolg is van belangrijke inslagen vóór den 6den Januari j.l. toen de tariefsverhoging in werking trad. Deze inslagen zullen zonder twijfel een drukkenden invloed op de opbrengst van volgende maanden uitoefenen.

Hierbij komt nog dat wegens de bekende wisselvalligheid van de baten uit het recht van successie, op een voortdoring van zoo hooge opbrengsten van dit middel als in Januari 1921 niet mag gerekend worden.

#### AANTEKENINGEN.

*Drie nieuwe Duitse handelsverdragen.* — De B. B. C. bevatte onlangs interessante mededeelingen omtrent nieuwe handelsverdragen, die Duitsland met Hongarije, Tsjecho-Slowakije en Duitsch-Oostenrijk gesloten heeft op 1 Juni, 29 Juni resp. 1 September 1920. Hieraan is het volgende ontleend:

De op 31 December 1920 door de Duitse regering openbaar gemaakte handelsverdragen hebben gemeen, dat zij slechts van voorloopigen aard zijn en tot nu toe door de partijen nog niet geratificeerd zijn. Wanneer men in het oog houdt, dat deze drie verdragen in de plaats komen van het enkele Duitse-Oostenrijk-Hongaarsche handelsverdrag van 1905 en dat zij vele overeenkomstige verhoudingen in de drie staten tot grondslag hebben, dan zal men niet verwonderd zijn ook uit materieel oogpunt veel zelfde bepalingen te vinden.

*I. De in de drie verdragen gemeenschappelijk voorkomende bepalingen.*

1. De meestbegunstigingsclausule.

2). Het beginsel van wederkeerige vrijheid van in-, uit- en doorvoer.

Uitzonderingen zullen toelaatbaar zijn:

a). Met het oog op de openbare veiligheid.

b.) Uit sanitair oogpunt.

3). Afgezien van deze uitzonderingen zullen tijdens het voortduren der als gevolg van den oorlog aangeduide „Übergangswirtschaft“ de bestaande in- en uitvoerbelemmeringen stand houden. Alle vier partijen zullen echter trachten dusdanige belemmeringen zoo spoedig mogelijk uit den weg te ruimen.<sup>1)</sup>

4). De *doorvoer* van personen en goederen zal daarentegen van nu af vrij zijn en aan geen beperkingen of rechten onderhevig zijn (met uitzondering van Staatsmonopolies).

5) *Schepen* en hun ladingen zullen bij de zee- en binnenscheepvaart onder dezelfde voorwaarden en dezelfde rechten als de eigen schepen worden toegelaten. (De uitvoerige behandeling der zeescheepvaart in het verdrag met Oostenrijk doet wel wat vreemd aan daar Duitsch-Oostenrijk nergens aan zee grenst en ook geen vloot bezit).

Terloops zij nog vermeld, dat Hongarije nu een nieuwe regeling van het tariefwezen ontwerpt; bij den invoer worden 5 categorieën onderscheiden.

a) Vrij van rechten blijven artikelen noodzakelijk voor het levensonderhoud (meel, suiker, vet, etc.).

b) Met 900 pCt. worden belast grondstoffen en halfabrikaten.

c) Met 1900 pCt. gebruiksartikelen en belangrijke eindproducten.

d) Met 3400 pCt. niet absoluut noodzakelijke artikelen.

e) Luxe artikelen met 6900 pCt.

II. *Bijzondere bepalingen*, voorkomende in het verdrag met A.) Duitsch-Oostenrijk.

Hier worden allereerst voor den invoer van Duitse en Oostenrijksche landbouw- en nijverheidsvoortbrengselen in het tolgebied van het andere land nog de bijlagen A en B van het oude handelsverdrag van 25 Januari 1905 met de oude monarchie van toepassing verklaard. Goederen, welke op „ongewissen Verkoop” worden verzonden, (behalve levensmiddelen) worden van in- en uitvoerrechten vrijgesteld, wanneer de identiteit bij de terugkeer wordt aangetoond. Dit is vooral voor het markt- en beursverkeer van belang.

Bijzondere faciliteiten worden verleend voor het kleine grensverkeer.

Voor het spoorwegverkeer worden directe tarieven ingevoerd; de goederen van het eigen land krijgen bij het vervoer geen voorkeur tegenover goederen van het andere.

B). Tsjecho-Slowakije.

Tegenover de beide andere staten had Tsjecho-Slowakije een veel gunstiger positie bij het afsluiten van het handelsverdrag. Want het kon de voordeelen van het Verdrag van Versailles voor zich laten gelden, al heeft het hiervan maar een zeer bescheiden gebruik gemaakt. Zoo lang het beginsel van volledige vrijheid van in-, uit- en doorvoer niet doorgevoerd kan worden, zullen voor goederen, welke in- en uitvoer aan geen beperkingen meer onderhevig behoeven te zijn, vrije lijsten opgesteld worden, die volgens behoefte veranderd kunnen worden.

De overige goederen zijn onderworpen aan „Bewilligungsverfahren”. In de bijlagen B. en C. echter worden speciale goederen genoemd, aan welke uitvoer (B.) naar het andere land bijzondere waarde wordt gehecht of bij welke invoer (C.) zekere faciliteiten verleend worden.

De uitvoer zal na dekking van de binnenlandsche behoefte zonder meer toegestaan worden.

Deze beide lijsten zijn in zooverre interessant, dat zij een overzicht geven over de productie en de behoefte van de beide landen.

Tsjecho-Slowakije legt bijzonderen nadruk op aniline-kleurstoffen, zout en machines en heeft blijkbaar overvloed van glaswaren, porcelein, talk en textielgoederen.

Duitschland heeft hout en mout nodig en wil machines, automobielen en graphische artikelen uitvoeren.

In Tsjecho-Slowakije verlangen de industrieelen volledige vrijheid van export om zich aan de verhoudingen op de wereldmarkt te kunnen aanpassen.

In het nieuwe Duitsch-Tsjecho-Slowakische handelsverdrag is verder een speciale overeenkomst getroffen over het wederkeerig ruilen van kolen (Bijlage D.). Duitschland geeft steenkolen, Tsjecho-Slowakije bruinkolen.

Het kleine grensverkeer krijgt ook faciliteiten. Er wordt verder uitdrukkelijk vastgesteld, dat door dit handelsverdrag de bepalingen van het Vredesverdrag ongerept blijven.

In art. X wordt het beginsel opgesteld, dat naamlooze vennootschappen en andere handels-industriele of financieele instellingen — ook verzekeringsmaatschappijen, die hun werkzaamheden in Tsjecho-Slowakije sedert den tijd vóór 28 October 1918 uitoefenden, binnen 6 maanden opnieuw om toelating moeten verzoeken of hun bedrijven moeten stopzetten; de toelating van nieuwe instellingen zich daarentegen richten zal naar de algemeene wettelijke bepalingen (regeeringsverordening van 13 September 1920).

In art. 1 van het „Sonderabkommen” behoudt Tsjecho-Slowakije zich het recht voor *in het belang der nationalisatie van zijn eigen ondernemingen*, bepaalde productie- en transportondernemingen, zooals spoorwegen, kolenmijnen en inrichtingen voor gezondheidsbaden te liquideeren.

De Tsjecho-Slowakische regeering zal een lijst van zulke ondernemingen opstellen en de Duitse regeering een opgave der Duitse instellingen aan deze ter hand stellen, waarop eerstgenoemde regeering zal beslissen, wat zij wil liquideeren. Hieruit ziet men, dat Tsjecho-Slowakije zich het recht verleend heeft, de liquidatie van alle Duitse goederen, rechten en belangen te bewerkstelligen.

<sup>1)</sup> Verg. de derde resolutie inzake den Internationalen Handel, aangenomen op de Intern. Financ. Conf. te Brussel. Pgn. 938 Jrg. 1920 van dit blad.

*Overzicht van door inwoners van Rotterdam te betalen belasting.* —

Hierbij wordt een overzicht gegeven van door inwoners van Rotterdam te betalen belasting, berekend op denzelfden voet als voor Amsterdam is geschied in dit blad van 27 October 1920 (5e jaarg. No. 252).

Om uit den wirwar van cijfers eenigszins wijs te worden laat ik hier een kort resumé volgen, waaruit het verschil in de belastingdruk van beide gemeenten kan worden gezien.

Inkomens anders dan uitvermogen	Amsterdam		Rotterdam	
	Bedrag	%	Bedrag	%
f 1.000	f 27,85	2,78	f 24,35	2,43
„ 2.000	„ 171,21	8,56	„ 130,41	6,52
„ 5.000	„ 667,91	13,35	„ 559,11	11,18
„ 10.000	„ 1.696,96	16,96	„ 1.464,16	14,64
„ 50.000	„ 14.555,96	29,11	„ 11.607,16	23,21
„ 100.000	„ 36.094,96	36,09	„ 29.426,16	29,43
„ 1.000.000	„ 437.044,96	43,7	„ 362.876,16	36,29

Indien dezelfde inkomens uit vermogen worden verkregen krijgt men de volgende cijfers:

Inkomens	Amsterdam		Rotterdam	
	Bedrag	%	Bedrag	%
f 1.000	f 44,55	4,45	f 40,05	4
„ 2.000	„ 238,01	11,9	„ 193,21	9,66
„ 5.000	„ 849,91	16,99	„ 731,11	14,62
„ 10.000	„ 2.125,96	21,25	„ 1.873,16	18,73
„ 50.000	„ 18.260,96	36,52	„ 15.212,16	30,42
„ 100.000	„ 45.594,96	45,59	„ 38.726,16	38,73
„ 1.000.000	„ 590.444,96	59,04	„ 514.276,16	51,43

Bij de bovenstaande bedragen is, evenmin als bij die van Amsterdam rekening gehouden met de personeele belasting, omdat deze niet in verband staat met het inkomen of vermogen, maar met enkele uiterlijke kenteekenen van z.g. welstand. Wel kan gezegd worden, dat deze belasting onevenredig zwaar drukt op de gehuwde belastingplichtigen met middelbare inkomens, voor zoover deze een woning te hunner beschikking hebben.

Verder dient men er zich voor te hoeden de hoogste percentages, die in den staat voorkomen, als normale belastingdruk aan te merken. Immers het is eenzijdig een ondenkbaar geval, dat een inkomen van één miljoen alleen uit arbeid wordt verkregen, terwijl anderzijds ook een vermogen van 20 miljoen, dat juist 5 pCt. oplevert, wel tot de academische gevallen zal behooren. In de werkelijkheid spruiten de hoogere inkomens meestal zoowel uit arbeid als uit vermogen voort en kunnen zich allerhande modificaties voordoen, die in de cijfers niet zijn uitgedrukt. Toch is een heffing van ruim 11 pCt. bij een arbeidsinkomen van f 5000,— drukkend, wanneer men bedenkt dat dit, zooals gezegd, voor de personeele belasting in sommige gevallen nog met een zeker percentage kan worden verhoogd. Het grootste gevaar van de tegenwoordige belastingpolitiek is m.i. echter

gelegen in de weinige stabiliteit der heffingen. Wanneer een belastingschuldige weet dat van een inkomen van f 5000,— of f 10.000,— 11, respectievelijk 14,5 pCt. belasting wordt geheven, dan kan hij zijn budget daarnaar ten slotte inrichten, hoe moeilijk dit ook is. Hij kan dat echter niet, indien een volgend jaar aanmerkelijk hogere bedragen worden gevorderd, vooral niet, wanneer het inkomen niet zoo groot is, dat overbodige of weelde uitgaven kunnen worden ingekrompen of afgeschapt. Dit probleem, dat in verband staat met het hier te lande bestaande stelsel van rijks-, provinciale- en gemeente-belastingen, zal in de toekomst waarschijnlijk wel een van de moeilijkste zijn, dat om oplossing zal vragen.

Mr. A. VEEN.

## INGEZONDEN STUKKEN.

### DE BEHOEFTE AAN BOUWVAKARBEIDERS.

In het nummer van 29 December l.l. wordt door Ir. V. Jockin in zijn artikel: „Steun aan eigenbouwers en woningbouwreguleering” ook het vraagstuk der schaarschte aan arbeidskrachten behandeld.

Deze quaestie is voor de voorziening in de bestaande woningbehoefte ongetwijfeld van overwegend belang. Het is dan ook te wenschen, dat de Staatscommissie, die advies heeft uit te brengen in zake maatregelen betreffende de distributie der aanwezige werkkrachten en den invoer van buitenlandisch bouwvakarbeiders daarmede spoedig gereed zal zijn.

Aan de hand hiervan en de weldra te verwachten uitkomsten van de gehouden woningtelling kan zij

dan ook de van haar gevraagde maatregelen betreffende de regularisatie van den bouw, voorstellen.

In dit verband krijgt de in de praktijk meermalen gehoorde bewering, die ook door den heer Jockin wordt aangenomen, dat één man per jaar een woning van gemiddelde grootte en constructie bouwt, groote beteekenis.

De juistheid hiervan verdient nauwkeurig onderzoek. Ik vestig hierop de aandacht in verband met mededeelingen door mij gevonden in het rapport van Mr. L. Veiller, Secretaris van de Amerikaansche National Housing Association, waaraan het September-nummer van Housing Betterment, het tijdschrift dezer vereeniging is gewijd.

In dit zeer gedocumenteerde rapport wordt medegedeeld, dat Mr. George Hicks, Secretary of the Operative Bricklayers' Society of England, tevens President of the National Federation of Building Trade Operatives, aanneemt, dat een bouwvakarbeider zes woningen per jaar bouwt.

In verband met het aantal beschikbare bouwvakarbeiders en de behoefte aan woningen, waarin volgens de Regeeringsplannen in de eerste jaren zal moeten worden voorzien, levert deze bewering het hoofdargument op voor het betoog, dat de vrees van den bouwvakarbeider, dat na verloop van eenigen tijd, evenals voorheen, weer werkloosheid in de bouwvakken zal ontstaan, gegrond is te achten.

Ik lees op bladz. 243 van het genoemde tijdschrift-nummer woondelijk het volgende:

„As substantiating this claim, Mr. Hicks submitted the following schedule of the estimated number of men in the bricklaying and stonemasonry trades who would be available for housing, and the number of houses they would build per year as follows:

INKOMENS	Rijks Ink.-belasting	25 Opcnten ten bate van het Leeningsfonds 1914	2 Opcnten v/d. prov. Z.-Holland	Verdedigingsbelasting II	Totaal voor inkomens anders dan uit vermogen	Percentage als voren	VERMOGENS	Vermogensbelasting	25 Opcnten voor het Leeningsfonds 1914	2 Opcen v/d. pr. Z.-Holl.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
800	1	0,25	0,02	—	1,27	0,16	16.000	2	0,50	0,0
850	2	0,50	0,04	—	2,54	0,30	17.000	4	1	0,0
900	3	0,75	0,06	—	3,81	0,42	18.000	6	1,50	0,1
950	4	1,—	0,08	—	5,08	0,53	19.000	8	2	0,1
1.000	5	1,25	0,10	—	6,35	0,63	20.000	10	2,50	0,2
1.500	18	4,50	0,36	3,30	26,16	1,74	30.000	30	7,50	0,6
2.000	33	8,25	0,66	6	47,91	2,40	40.000	40	10	0,8
2.500	50,50	12,62 1/2	1,01	9,75	73,88 1/2	2,96	50.000	50	12,50	1
3.000	68	17	1,36	13,50	99,86	3,33	60.000	60	15	1,2
3.500	85,50	21,37 1/2	1,71	17,25	125,83 1/2	3,60	70.000	70	17,50	1,4
4.000	103	25,75	2,06	21	151,81	3,80	80.000	80	20	1,6
4.500	123	30,75	2,46	26	182,21	4,05	90.000	90	22,50	1,8
5.000	143	35,75	2,86	31	212,61	4,25	100.000	100	25	2
6.000	183	45,75	3,66	41	273,41	4,56	120.000	120	30	2,4
7.000	223	55,75	4,46	51	334,21	4,77	140.000	140	35	2,8
8.000	268	67	5,36	63,50	403,86	5,05	160.000	160	40	3,2
9.000	313	78,25	6,26	76	473,51	5,26	180.000	180	45	3,6
10.000	358	89,50	7,16	88,50	543,16	5,43	200.000	200	50	4
12.000	458	114,50	9,16	118,50	700,16	5,83	240.000	240	60	4,8
14.000	558	139,50	11,16	148,50	857,16	6,11	280.000	280	70	5,6
16.000	668	167	13,36	181	1.029,36	6,43	320.000	320	80	6,4
18.000	788	197	15,76	216	1.216,76	6,76	360.000	360	90	7,2
20.000	908	227	18,16	251	1.404,16	7,02	400.000	400	100	8
24.000	1.188	297	23,76	331	1.839,76	7,67	480.000	480	120	9,6
28.000	1.498	374,50	29,96	418,50	2.320,96	8,29	560.000	560	140	11,2
32.000	1.838	459,50	36,76	513,50	2.847,76	8,90	640.000	640	160	12,8
36.000	2.208	552	44,16	618,50	3.422,66	9,51	720.000	720	180	14,4
40.000	2.608	652	52,16	738,50	4.050,86	10,13	800.000	800	200	16
50.000	3.758	939,50	75,16	1.113,50	5.886,16	11,75	1.000.000	1000	250	20
60.000	5.058	1.264,50	101,16	1.563,50	7.987,16	13,31	1.200.000	1200	300	24
70.000	6.458	1.614,50	129,16	2.063,50	10.265,16	14,66	1.400.000	1400	350	28
80.000	7.958	1.989,50	159,16	2.613,50	12.720,16	15,90	1.600.000	1600	400	32
90.000	9.458	2.364,50	189,16	3.188,50	15.200,16	16,89	1.800.000	1800	450	36
100.000	10.958	2.739,50	219,16	3.788,50	17.705,16	17,71	2.000.000	2000	500	40
150.000	18.458	4.614,50	369,16	6.788,50	30.230,16	20,15	3.000.000	3000	750	60
200.000	25.958	6.489,50	519,16	9.788,50	42.755,16	21,38	4.000.000	4000	1.000	80
400.000	55.958	13.989,50	1.119,16	21.788,50	92.855,16	23,21	8.000.000	8000	2.000	160
500.000	70.958	17.739,50	1.419,16	27.788,50	117.905,16	23,58	10.000.000	10.000	2.500	200
1.000.000	145.958	36.489,50	2.919,16	57.788,50	243.155,16	24,32	20.000.000	20.000	5.000	400

27,500 men now in the industry each building 6 houses a year ..... 165.500 houses  
 20.000 men lost to the industry but who can be attracted back to it, and who normally should return, each building 6 houses a year ..... 120.000 "  
 5.000 stonemasons, each building 4 houses a year (the stone-walled type of house prevails in Scotland and in Southern Wales) 20.000 "

Total 305.500 houses

Upon this basis it would mean that in from three to four years, making allowance for the new houses that would be needed each year while these were in course of construction, all the Government houses would be built and that there would then result unemployment."

Dit groote verschil in opvatting gaf mij aanleiding op deze quaestie de aandacht van allen, die hieromtrent licht kunnen ontsteken, te vestigen.

ROMEIJN.

**OVERZICHT VAN TIJDSCHRIFTEN.**

De Economist. — 's-Gravenhage, 15 December 1921.

H. Ch. G. J. v. d. Mandere, De uitbouw van het internationaal arbeidsrecht; P. K. von Tschudi, Gemiddelde indexcijfers.

Idem, 15 Januari 1921.

Mr. G. D. Willinck, De wet van Aristophanes, alias Gresham, en hare werking. I; Prof. Dr. C. A. Verrijn Stuart, Valuta en bescherming.

Zeitschrift für Sozialwissenschaft. — Leipzig, 31 December 1920.

A. Voigt, Theorie des Geldverkehrs. IV; R. Henning, Primitive Telegraphen und ihre geographische

Verbreitung; H. Mannstaedt, Cassels theoretische Sozialökonomie und die Kritik Eulenburgs.

De Socialistische Gids. — Amsterdam, Januari 1921.

R. Kuyper, Nogmaals socialisme en socialisatie; S. de Wolff, Prosperiteits- en depressieperioden; B. L. v. d. Waerden, Over Einstein's relativiteitstheorie; J. E. Stokvis, Indisch overzicht I; P. Olberg, Het Russische landbouwvraagstuk; Jos. Loopuit, Organisch socialisme; Dr. Ir. Th. v. d. Waerden, Technieconomies overzicht XIII; Het nieuwste wetsontwerp inzake Djambi-olievelden.

Sociale Voorzorg. — Amsterdam, December 1920.

Dr. Ir. J. van Hettinga Tromp, Socialisatie en loonbepaling; I. G. Keesing, Om de ziekwet.

Revue d'Economie Politique. — Parijs, November—December 1920.

P. J. C. Tetrode, La Banque néerlandaise pendant la guerre; W. J. Nygh, Le crédit hollandais à l'Allemagne; A. Mennes, La renaissance industrielle de la Belgique; B. Nogaro, L'introduction de la main-d'oeuvre étrangère pendant la guerre.

Bank-Archiv. — Berlijn, 15 November 1920.

B. Hülsen, Bedeutung der Verlegung des Sitzes von Kolonialgesellschaften in die ehemaligen Schutzgebiete; Dr. Delius, Noehmals die deutschen Arrestprozesse gegen den türkischen Fiskus; Dr. Rinteln, Die fälligen Zinsscheine bei der Steuerzahlung, insbesondere des Reichsnotopfers durch Kriegsanneihe; Dr. Kulzer, Kapitalertragssteuer auf Stückzinsen bei Aktienausgabe; W. Federn, Zur Frage des qualitativen Unterschiedes zwischen Banknoten und Giro-Guthaben.

Verdigings- belasting Ia	Verdigings- belasting Ib	Totaal kol. 13 /m. kol. 13	TOTAAL BELASTING (kol. 6 en 14)	Percentage als voren	Pl. Ink- belasting Rotterdam (ongehuwd)	Percentage kolom 17	TOTAAL kol. 6+17 (Ink. anders dan uit ver- mogen en gem. bel.)	Percentage als voren	TOTAAL kol. 15+17 Ink., verm- en gem. bel.	Percentage als voren
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
0 60	—	3,14	4,41	0,55	6	0,75	7,27	0,91	10,41	1,30
1,20	—	6,28	8,22	1,04	9	1,09	11,54	1,36	17,82	2,10
1,80	—	9,42	13,23	1,47	12	1,33	15,81	1,76	25,23	2,80
2,40	—	12,56	17,64	1,86	15	1,58	20,08	2,11	32,64	3,44
3	—	15,70	22,05	2,20 1/2	18	1,80	24,35	2,43 1/2	40,05	4,00
9	—	47,10	73,26	4,88	48	3,20	74,16	4,94	121,26	8,08
12	—	62,80	110,71	5,54	82,50	4,12 1/2	130,41	6,52	193,21	9,66
15	—	78,50	152,38 1/2	6,10	120	4,80	193,88 1/2	7,76	272,38 1/2	10,90
18	3	97,20	197,06	6,57	162	5,40	261,86	8,73	359,06	11,97
21	6	115,90	241,73 1/2	6,91	207	5,90	332,83 1/2	9,51	448,73 1/2	12,82
24	9	134,60	286,41	7,16	252	6,30	403,81	10,09	538,41	13,46
27	12	153,30	335,51	7,46	297	6,60	479,21	10,65	632,51	14,06
30	15	172	384,61	7,69	346,50	6,93	559,11	11,18	731,11	14,62
36	27	215,40	488,81	8,15	451,50	7,52 1/2	724,91	12,08	940,31	15,67
42	39	258,80	593,01	8,47	561	8,01	895,21	12,79	1.154,01	16,49
48	55	306,20	710,06	8,88	681	8,51	1.084,86	13,56	1.391,06	17,39
54	75	357,60	831,11	9,23	801	8,90	1.274,51	14,16	1.632,11	18,13
60	95	409	952,16	9,52	921	9,21	1.464,16	14,64	1.873,16	18,73
72	151	527,80	1.227,96	10,23	1.161	9,67 1/2	1.861,16	15,29	2.388,96	19,91
84	207	646,60	1.503,76	10,74	1.401	10,01	2.258,16	15,70	2.904,76	20,75
96	271	773,40	1.802,76	11,27	1.641	10,26	2.670,36	16,69	3.443,76	21,52
108	343	908,20	2.124,96	11,81	1.881	10,45	3.097,76	17,21	4.005,96	22,25
120	415	1.043	2.447,16	12,24	2.121	10,60 1/2	3.525,16	17,63	4.567,16	22,84
144	591	1.344,60	3.184,36	13,27	2.601	10,84	4.440,76	18,50	5.785,36	24,11
168	791	1.670,20	3.991,16	14,25	3.081	11,00	5.401,96	19,29	7.072,16	25,26
192	999	2.003,80	4.851,56	15,16	3.609	11,28	6.456,76	20,18	8.460,56	26,44
216	1.207	2.337,40	5.760,06	16	4.041	11,22 1/2	7.463,66	20,73	9.801,06	27,22
240	1.435	2.691	6.741,66	16,85	4.521	11,30	8.571,66	21,43	11.262,66	28,16
264	2.035	3.605	9.491,16	18,98	5.721	11,44	11.607,16	23,21	15.212,16	30,42
288	2.735	4.619	12.606,16	21,01	6.921	11,53 1/2	14.908,16	24,85	19.527,16	32,55
312	3.510	5.708	15.973,16	22,82	8.121	11,60	18.386,16	26,27	24.094,16	34,42
336	4.360	6.872	19.592,16	24,49	9.321	11,65	22.041,16	27,55	28.913,16	36,14
360	5.260	8.086	23.286,16	25,87	10.521	11,69	25.721,16	28,58	33.807,16	37,56
384	6.160	9.300	27.005,16	27,01	11.721	11,72	29.426,16	29,43	38.726,16	38,73
408	11.160	15.870	46.100,16	30,73	17.721	11,81	47.951,16	31,97	63.821,16	42,55
432	16.660	22.940	65.695,16	32,85	23.721	11,85	66.476,16	33,24	89.416,16	44,71
456	43.660	56.220	149.075,16	37,27	47.721	11,93	140.576,16	35,14	196.796,16	49,20
480	59.160	74.860	192.765,16	38,55	59.721	11,94	177.626,16	35,53	252.486,16	50,50
504	120.000	151.400	394.555,16	39,46	119.721	11,97	362.876,16	36,29	514.276,16	51,43

I d e m. — Berlijn, 1 December 1920.

Dr. G. Melchior, Einführung der Mobiliarhypothek und Aenderung des § 950 B. G. B. zwecks Erleichterung der Kreditbeschaffung im Veredlungsverkehr; Dr. H. Isay, Steuerrecht und bürgerliches Recht (Zugleich ein Beitrag zur steuerlichen Behandlung der Syndikate); Dr. Koepfel, Zum Kapitalertrag-

steuergesetz; Dr. Zeine, Steuerversicherung und Reichsnotopfer.

De Gids. — Amsterdam, Januari 1921.

bevat o.a.:

Mr. J. P. Fockema Andreae, De herziening van ons gemeenterecht; Mr. W. C. Mees R.Azn., Goudpolitiek en duurte.

### MAANDCIJFERS.

#### EMISSIES IN JANUARI 1921.

Provinc. en Gemeentelijke leeningen	f 5.801.230,—	
zijnde:		
Meppel f 850.000,— 7 % obl. à 99 1/4 %.		
Zeist f 850.000,— 7 % obl. à 100 %.		
Apeldoorn f 1.500.000,— 7 % oblig. à 99 1/4 %.		
Zaandam f 2.500.000,— 7 % oblig. à 99 1/4 %.		
Ulrum f 114.500,— aand. à 99 %.		
Bank- en Crediet-instellingen	„ 500.000,—	
zijnde:		
Centrale Crediet- en Landbouwbank f 500.000,— aand. à 100 %.		
Hypotheekbanken (Scheepsverband-Maatschappijen)	„ 1.500.000,—	
zijnde:		
Zuid-Nederl. Scheepshypotheekbank f 500.000,— 7 % pandbr. à 100 %.		
Nederlandsche Scheepshypotheekbank f 1.000.000,— 7 % pandbr. à 100 %.		
Industriele Ondernemingen	„ 2.125.000,—	
zijnde:		
N.V. Eerste Nederl. Fabr. van Nieuw-Zilverwerken v/h. onder de firma M. J. Gerritsen & Co., „Gerofabriek” f 500.000,— aand. à 105 %.		
N.V. Bierbr. „De drie hoefijzers” v/h. firma F. Smits van Waeberghe f 1.600.000,— 7 % obl. à 100 %.		
Cultuurondernemingen, Handelsverenigingen en Handelsvenn.	„ 825.000,—	
zijnde:		
N.V. Maatschappij tot voorzetting van de zaken der firma Ruhaak & Co. f 550.000,— 6 % cum. pref. winstd. aand. à 150 %.		
Mijnbouw-Ondernemingen	„ 2.000.000,—	
zijnde:		
N.V. Billiton-Maatsch. f 5.000.000,— 7 % obl. à 100 % (waarvan reeds geplaatst f 3.000.000,—).		
Tabaks-Ondernemingen	„ 3.970.000,—	
zijnde:		
N.V. Tabaks-Unie f 4.000.000,— 7 % oblig. à 99 1/4 %		
Scheepvaart-Maatschappijen	„ 4.000.000,—	
zijnde:		
Holl. Stoomboot Mij. f 4.000.000,— 7 % oblig. à 100 %.		
Spoorweg-Maatschappijen	„ 25.000.000,—	
zijnde:		
Maatschappij tot Exploitatie van S.S. f 25.000.000,— 7 % obl. à 100 %.		
Tramwegmaatschappijen	„ 2.000.000,—	
zijnde:		
Semarang—Cheribon Stoomtram Mij. f 2.000.000,— 7 % oblig. à 100 %.		
Diversen	„ 1.574.100,—	
zijnde:		
N.V. De Arnhemsche Stoomsl. helling Maatschappij f 166.000,— aand. à 135 %.		
Droogdokmaatschappij „Soerabaja” f 1.000.000,— aand. à 135 %.		
Totaal	f 49.295.330,—	
Bovendien:		
f 31.360.000,— 3/m. Schatkistpromessen à f 990,50.		
„ 16.170.000,— 6/m. „ „ 980,10		
„ 12.417.000,— 5 % Schatkistbiljetten „ „ 1.001,94 1/2		

#### OVERZICHT DER RIJKSMIDDELEN.

(In Guldens).

	Januari 1921	Sedert 1 Januari 1921	Overeenkomstige periode 1920
<b>Directe belastingen.</b>			
Grondbelasting	477.837	477.837	384.542
Personeele belasting	1.694.261	1.694.261	1.106.270
Inkomstenbelasting	5.484.177	5.484.177	4.617.312
Dividend- en tantieme-belasting	2.462.121	2.462.121	2.044.788
Vermogensbelasting	650.573	650.573	689.322
<b>Accijnzen.</b>			
Suiker	3.132.390	3.132.390	4.099.063
Wijn	40.065	40.065	31.570
Gedistilleerd	4.344.655	4.344.655	3.934.371
Zout	160.846	160.846	280.735
Bier	201.519	201.519	100.558
Geslacht	1.086.289	1.086.289	1.078.004
Belast. op speelkaarten	6.608	6.608	—
<b>Indirecte belastingen.</b>			
Zegelrechten	1.821.278	1.821.278	2.287.858
Registratierechten	3.180.794	3.180.794	3.950.049
Successierechten	3.140.362	3.140.362	3.936.856
<b>Invoerrechten</b>	2.684.941	2.684.941	3.194.305
<b>Gouden en zilveren werken</b>			
Belasting	63.279	63.279	80.702
Essaailoon	81	81	89
<b>Statistiekrecht</b>	308.416	308.416	428.682
<b>Mijnen</b>	4.106	4.106	—
<b>Domeinen</b>	178.208	178.208	123.941
<b>Staatsloterij</b>	17.122	17.122	17.074
<b>Jacht en visscherij</b>	549	549	539
<b>Loodsgelden</b>	193.175	193.175	173.912
<b>Totaal</b>	<b>31.333.652</b>	<b>31.333.652</b>	<b>32.562.552</b>

#### OPOCENTEN VOOR HET LEENINGFONDS 1914.

	Januari 1921	Sedert 1 Januari 1921	Overeenkomstige periode 1920
<b>Directe belastingen.</b>			
Grondbelasting	96.199	96.199	77.360
Personeele belasting	337.830	337.830	210.365
Inkomstenbelasting	1.562.654	1.562.654	1.461.301
Vermogensbelasting	161.689	161.689	177.702
Dividend- en tantieme-belasting	812.500	812.500	674.780
<b>Accijnzen.</b>			
Suiker	626.478	626.478	819.813
Wijn	8.013	8.013	6.914
Gedist. (binn.- en buitl.)	434.465	434.465	393.437
<b>Indirecte belastingen.</b>			
Zegelrecht van buitl. eff.	11.111	11.111	69.532
Registratierechten	—	—	—
<b>Totaal</b>	<b>4.050.939</b>	<b>4.050.939</b>	<b>3.891.204</b>

#### BELASTINGEN IN VERBAND MET DE BUITENGEWONE OMSTANDIGHEDEN.

	Januari 1921	Sedert 1 Januari 1921
Oorlogswinstbelasting	14.295.902	14.295.902
Verdedigingsbelasting Ia	187.269	187.269
Verdedigingsbelasting Ib	641.529	641.529
Verdedigingsbelasting II	1.615.875	1.615.875
<b>Totaal</b>	<b>16.740.575</b>	<b>16.740.575</b>

<sup>1)</sup> Hieronder begrepen f 387.839 wegens zegelrecht van nota's van makelaars en commissionairs in effecten, enz. (Beursbelasting). <sup>2)</sup> idem f 548.890.



**STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.**

N.B: \*\*\* beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

**GELDKOERSEN.**

**BANKDISCONTO'S.**

Ned. Bk.	Disc. Wissels. 4 1/2	1 Juli '15	Zweeds. R.ksbk 7 1/2	16 Spt. '20
Bk. van Engeland	Bel. Binn. Eff. 5 1/2	19 Oct. '20	Bk. v. Noorw. 6-6 1/2	18 Dec. '19
Duitsche Rijkskb.	Vrsch. in R.C. 6 1/2	19 Oct. '20	Zwits. Nat. Bk. 5	21 Aug. '19
Bk. van Frankrijk	6	8 Apr. '20	Belg. Nat. Bk. 5 1/2	28 Apr. '20
Oostenr. Hong. Bk.	5	23 Dec. '14	Bank v. Spanje 6	4 Nov. '20
Nat. Bk. v. Denem.	7	19 Apr. '20	Bank v. Italië 6	20 Mei '20
			F. Res. Bk. N.Y. 6-7 1/2	4 Juni '20
			Javasche Bank 3 1/2	1 Aug. '09

**OPEN MARKT.**

Data	Amsterdam		Londen	Berlijn	Parijs	N. York
	Part. disconto	Prolongatie				
19 Febr. '21	3 1/8	3	6 1/4	4-5/8	—	6-7 1/2
14-19 „ '21	3 1/8	3	6 1/4	4-5/8	—	6-7
7-12 „ '21	3 1/8	3-1/2	6 1/2-3/4	4-5/8	—	6-8
31 J.-5 F. '21	3 1/8-3/4	3 1/2-4 1/4	6 1/2	4-5/8	—	7-9
16 21 F. '20	3 1/4-7/8	3 1/2-4	5 1/2-3/4	4-5/8	—	5 1/2-7
17-22 F. '19	3 1/4	3-1/2	3 1/2-9/16	4-5/8	—	4 1/2-6
20-24 Juli '14	3 1/4-3/8	2 1/4-3/4	2 1/4-3/4	2 1/2-1/2	2 1/4	1 1/4-2 1/2

1) Noteering van 18 Februari 1921.

**WISSELKOERSEN.**

**WISSELMARKT.**

Londen was deze week vrij stationnair. De koers bewoog zich tusschen 11.34 en 11.35 1/2; alleen aan het slot iets meer aangeboden op 11.33. België en Frankrijk waren aanvankelijk vaster, 22.20—22.70 en 21.20—21.70. Al spoedig had een flauwer tendens weder de overhand, zoodat het slot eerder lager was dan de vorige week. Marken flauwer, 5.10—4.75 en in samenhang hiermede ook Weenen meer aangeboden. Dollars liepen aanvankelijk nog terug 2.88; maar later trad eenige verbetering in, zoodat weder voor 2.93 verhandeld werd. Skandinavië was weder onzeker met zeer weinig omzetten. Stockholm bleef weder vrij stationnair, maar Christiania en Kopenhagen liepen weder sterk terug. Zwitserland was iets beter, 47.80—48.20. Spanje onveranderd. Argentinië kon de flauwe stemming van de vorige week overwinnen en sloot beter op 1.02% biedend. Indië veel flauwer, 99 1/4—99 1/2 a 100.

**KOERSEN IN NEDERLAND.**

Data	Londen	Parijs	Berlijn	Weenen	Brussel	New York
14 Febr. 1921..	11.34 1/2	21.27 1/2	5.12 1/2	0.72 1/2	22.15	2.91 1/8
16 „ 1921..	11.34 1/2	21.22 1/2	4.90	0.67 1/2	22.17 1/2	2.90 1/2
15 „ 1921..	11.35 1/2	21.70	5.02 1/2	0.70	22.52 1/2	2.88 1/2
17 „ 1921..	11.34 1/2	21.35	4.92 1/2	0.67 1/2	22.12 1/2	2.89 1/8
18 „ 1921..	11.33 1/2	21.25	4.87 1/2	0.67 1/2	22.07 1/2	2.90
19 „ 1921..	11.32 1/2	20.95	4.75	0.62 1/2	—	—
Laagste d. w. 1)	11.31	20.80	4.70	0.60	21.75	2.88
Hoogste „ „ 1)	11.36 1/2	21.70	5.15	0.75	22.70	2.93
12 Febr. 1921..	11.34 1/2	21.15	5.—	0.70	22.07 1/2	2.91 1/2
5 „ 1921..	11.32 1/2	20.72 1/2	4.67 1/2	0.77 1/2	21.75	2.94 1/2
Muntpariteit	12.10 1/2	48.—	59.26	50.41	48.—	2.48 1/4

\*) Noteering te Amsterdam. \*\*) Noteering te Rotterdam.  
1) Particuliere opgave. 2) Noteering van 11 Febr. 3) idem van 4 Febr.

Data	Stockholm	Kopenhagen	Christiana	Zwitserland	Spanje	Batavia
14 Febr. 1921	65.35	54.20	52.30	47.85	41.10	99 1/2-100
15 „ 1921	65.40	54.—	52.—	47.90	41.10	99 1/2-100
16 „ 1921	65.30	53.60	51.60	48.15	41.15	99 1/2-100
17 „ 1921	65.05	53.—	51.25	48.25	41.20	98 1/2-100
18 „ 1921	65.10	53.25	50.75	48.—	41.—	98 1/2-100
19 „ 1921	65.12 1/2	53.—	50.75	48.20	40.95	98 1/2-100
L'ste d. w. 1)	65.—	52.50	50.25	47.40	40.75	99 1/4
H'ste „ „ 1)	65.80	54.20	52.25	48.25	41.20	100
12 Febr. 1921	65.10	54.60	52.50	47.55	41.15	100-100 1/2
5 „ 1921	64.75	56.50	54.25	47.30	41.30	100-100 1/2
Muntpariteit	66.67	66.67	66.67	48.—	48.—	100

\*) Noteering te Amsterdam.  
1) Particuliere opgave.

**KOERSEN TE NEW YORK.**

Data	Cable Lond. (in £ per £)	Zicht Parijs (in cts. per \$)	Zicht Berlijn (in ct. p. 4 Rm.)	Zicht Amsterd. (in cts. p. gld.)
19 Feb. .. 1921	3.86.75	7.16	nom.	***
Laagste d. week	3.86.75	7.16	nom.	***
Hoogste „ „	3.92.12	7.48	nom.	***
11 Feb. .. 1921	3.89.12	7.22	nom.	***
5 „ .. 1921	3.85.50	7.—	nom.	***
Muntpariteit..	4.86.67	5.18 1/4	95 1/4	40 1/16

**KOERSEN VAN DE VOLGENDE PLAATSEN OP LONDEN**

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	5 Febr. 1921	12 Feb. 1921	14-19 Feb '21 Laagste	19 Feb. '21 Hoogste
Alexandrië ..	Piaat. p. £	97 1/16	97 1/16	97 1/16	97 1/16
*B. Aires 1) ..	d. p. \$	49 1/8	48 1/2	48	49 1/4
Calcutta ....	£ p. rup.	1/5 1/32	1/4 29/32	1/4	1/4 1/8
Hongkong ..	id. p. \$	2/5 13/16	2/5 13/16	2/5 1/4	2/5 13/16
Lissabon ....	d. per Mil.	6 1/2	6 1/2	5 1/2	7
Madrid ....	Peset. p. £	27.60	27.6 1/2	27.50	27.80
*Montevideo 1)	d. per \$	49	48 1/2	47	50
Montreal ....	\$ per £	4.32	4.41 1/2	4.44	4.51
*R.d. Janeiro.	d. per Mil.	9 1/4	9 1/16	10 1/8	10 1/8
Rome .....	Lires p. £	106	106 1/4	105	107
Shanghai ..	£ p. tael	3/5 1/2	3/4 1/2	3/4	3 4/16
Singapore ..	id. p. \$	2/3 29/32	2/3 13/32	2/3 13/32	2/3 13/32
*Valparaiso..	d. p. peso	8 1/8	8 27/32	8 15/16	9 1/8
Yokohama ..	£ per yen	2/6 1/32	2/5 13/16	2/5 1/2	2/6 1/8

\* Koersen der voorafgaande dagen. 1) Telegrafisch transfert.

**NOTEERING VAN ZILVER**

Noteering te Londen	te New York
19 Febr. 1921.....	33 7/8
11 „ 1921.....	36 1/8
5 „ 1921.....	36 1/4
29 Jan. 1921.....	36 3/4
21 Febr. 1920.....	82 1/2
22 Febr. 1919.....	47 1/4
20 Juli 1914.....	24 11/16
	54 1/8

1) Noteering van 21 Febr. 1919.

**NEDERLANDSCHE BANK.**

Verkorte Balans op 21 Februari 1921.

Activa.		
Binnenl. Wis.	H.-bk. f	94.841.240,75
sels, Prom.	B.-bk. „	7.869.344,45 1/2
enz. in disc.	Ag.sch. „	77.610.758,32
		f 180.321.348,50 1/2
Papier o. h. Buitenl. in disconto .....		—
Idem eigen portef. ..	f	31.969.216,—
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet atgel. „		—
		31.969.216,—
Beleeningen	H.-bk. f	75.506.904,49 1/2
incl. vrsch.	B.-bk. „	15.362.841,85
in rek.-crt.	Ag.sch. „	112.443.853,80 1/2
op onderp.		f 203.313.600,15
Op Effecten .....	f	187.702.352,13 1/2
Op Goederen en Spec. „		15.611.248,01 1/2
		203.313.600,15
Voorschotten a. h. Rijk .....		14.957.300,07 1/2
Munt en Muntmateriaal		—
Munt, Goud .....	f	56.219.785,—
Muntmat., Goud ..		579.921.066,39
		f 636.140.871,39
Munt, Zilver, enz. „		21.339.508,10
Muntmat., Zilver ..		—
		657.480.359,49
Effecten		—
Bel. v. h. Res.fonds. „	f	4.517.558.62 1/2
Id. van 1/2 v. h. kapit. „		3.875.652,87 1/2
		8.393.211,50
Geb. en Meub. der Bank .....		3.594.000,—
Diverse rekeningen .....		24.929.110,47
		f 1.124.958.226,19
	<b>Passiva.</b>	
Kapitaal .....	f	20.000.000,—
Reservefonds .....		5.000.000,—
Bankbiljetten in omloop .....		1.030.687.825,—
Bankassigtiën in omloop .....		988.092,49
Rek.-Cour. } Het Rijk f		—
saldo's: } Anderen „		45.187.897,65
		45.187.897,65
Diverse rekeningen .....		23.094.411,05
		f 1.124.958.226,19

## NED. BANK 21 Februari 1921 (vervolg).

Beschikbaar metaalsaldo..... f 441.312.081,08  
 Op de basis van  $\frac{1}{2}$  metaaldekking .... 225.939.268,06  
 Minder bedragen bankbiljetten in omloop  
 dan waartoe de Bank gerechtigd is .. , 2.206.560.155,—

Verschillen met den vorigen weekstaat:

	Meer	Minder
Disconto's .....	4.741.065,03	
Buitenlandsche wissels.....		1.821.993,—
Beleeningen .....		28.044.005,42 $\frac{1}{2}$
Goud .....		
Zilver .....		784.367,35 $\frac{1}{2}$
Bankbiljetten .....		13.250.010,—
Part. Rek.-Crt. saldo's .....		11.844.947,86 $\frac{1}{2}$

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opesichbare schulden
21 Febr. 1921 .....	636.141	21.340	1.030.688	46.176
14 " 1921 .....	636.141	22.124	1.043.938	58.219
7 " 1921 .....	636.141	22.614	1.055.840	63.819
31 Jan. 1921 .....	636.141	22.456	1.072.109	70.361
24 " 1921 .....	636.141	22.144	1.043.313	85.079
21 Febr. 1920 .....	632.984	9.088	1.012.457	136.473
22 Febr. 1919 .....	677.319	9.105	1.000.194	65.696
25 Juli 1914 .....	162.114	8.228	310.437	6.198

Data	Totaal bedrag disconto's	Hieraan Schatkistpromessen rechtstreeks	Beleeningen	Beschikbaar Metaal-saldo	Dekking-percentage
21 Febr. 1921	180.321	41.000	203.814	441.312	60
14 " 1921	176.580	32.000	231.358	437.038	59
7 " 1921	171.290	33.000	246.729	434.028	59
31 Jan. 1921	206.121	77.000	238.656	429.308	58
24 " 1921	209.358	77.000	218.858	431.791	58
21 Febr. 1920	237.536	162.000	199.601	411.773	56
22 Febr. 1919	92.519	50.000	182.230	472.793	64
25 Juli 1914	67.947	14.800	61.686	48.521 <sup>1)</sup>	75

<sup>1)</sup> Op de basis van  $\frac{1}{2}$  metaaldekking.

Uit de bekendmaking van den Minister van Financiën blijkt, dat uitstonden op:

	14 Febr. 1921	21 Febr. 1921
Aan schatkistpromessen, waarvan rechtstreeks bij de Ned. Bank geplaatst	f 396.580.000,—	f 417.080.000,—
Aan schatkistbiljetten ..	" 32.000.000,—	" 41.000.000,—
Aan zilverbons .....	" 47.919.000,—	" 47.919.000,—
	" 51.547.852,50	" 49.989.020,— <sup>2)</sup>

## JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens. De samengetrokken cijfers der laatste weken zijn telegraphisch ontvangen.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opesichbare schulden
12 Febr. 1921.....	***	***	470.500	
5 " 1921.....	***	***	464.500	
29 Jan. 1921.....	***	***	463.500	
1 Jan. 1921.....	219.290	9.540	369.169	116.537
25 Dec. 1920.....	219.439	9.314	369.057	113.812
18 " 1920.....	217.936	9.443	371.700	124.045
11 " 1920.....	218.422	9.345	374.792	146.256
14 Febr. 1920.....	168.279	3.491	314.337	100.392
15 Febr. 1919.....	122.444	12.245	207.128	119.302
25 Juli 1914.....	22.057	31.907	110.172	12.684

Data	Disconto's	Wissels, buiten N.-Ind. betaalbaar	Beleeningen	Diverse rekeningen <sup>1)</sup>	Beschikbaar metaal-saldo	Dekking-percentage
12 Febr. 1921	215.000		***	141.500	***	
5 " 1921	208.000		***	142.500	***	
29 Jan. 1921	207.000		***	142.500	***	
1 Jan. 1921	32.054	25.907	154.141	58.812	131.847	47
25 Dec. 1920	30.991	26.644	130.546	58.294	132.350	47
18 " 1920	31.590	28.356	129.064	48.417	128.366	44
11 " 1920	30.647	20.116	128.445	53.768	123.717	44
14 Febr. 1920	15.661	14.210	159.783	50.351	88.983	41
15 Febr. 1919	8.721	20.797	84.749	9.652	69.710	41
25 Juli 1914	7.259	6.395	47.934	2.228	4.842 <sup>1)</sup>	44

<sup>1)</sup> Sluitpost der activa. <sup>2)</sup> Op de basis van  $\frac{1}{2}$  metaaldekking.

## DE SURINAAMSCH BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opesichbare schulden	Disconto's	Dio. rekeningen <sup>1)</sup>
22 Jan. 1921 ..	1.233	2.226	1.064	2.175	260
15 " 1921 ..	1.234	2.339	1.041	2.186	248
8 " 1921 ..	1.234	2.371	1.084	2.144	287
31 Dec. 1920 ..	1.240	2.462	1.012	2.118	344
24 " 1920 ..	1.158	2.390	1.022	2.020	411
18 " 1920 ..	1.157	2.458	1.008	1.996	357
24 Jan. 1920 ..	1.046	1.594	1.228	1.612	333
25 Jan. 1919 ..	920	1.654	1.339	1.302	295
25 Juli 1914 ..	645	1.100	560	735	396

<sup>1)</sup> Sluitpost der activa.

## BUITENLANDSCHE BANKSTATEN.

## BANK VAN ENGELAND.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden pond sterling.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes.		
			Bedrag	Goudd.	Gov. Sec.
16 Febr. 1921	128.306	127.810	337.865	28.500	305.429
9 " 1921	128.283	128.990	341.654	28.500	309.193
2 " 1921	128.292	129.600	341.901	28.500	309.747
26 Jan. 1921	128.284	128.485	342.489	28.500	310.369
18 Febr. 1920	108.502	93.646	326.074	28.500	308.182
19 Febr. 1919	81.769	69.567	312.780	28.500	293.650
22 Juli 1914	40.164	29.317	—	—	—

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Reserve	Dekking-perc. <sup>1)</sup>
16 Febr. '21	43.512	85.202	15.563	114.042	18.946	14,62
9 " '21	50.202	78.588	20.177	106.332	17.744	14,02
2 " '21	70.621	78.697	18.604	129.852	17.142	11,54
26 Jan. '21	53.211	75.107	16.081	112.528	18.249	14,20
18 Febr. '20	87.113	88.801	26.337	164.812	33.305	17,40
19 Febr. '19	52.235	84.147	30.680	118.333	30.652	20,57
22 Juli '14	11.005	33.633	13.735	42.185	29.297	52 $\frac{1}{2}$

<sup>1)</sup> Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

## DUITSCHER RIJKSBANK.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Darlehens-kassenscheine, in duizenden Mark.

Data	Metaal	Daarvan Goud	Kassenscheine	Circulatie	Dekking-perc. <sup>1)</sup>
7 Febr. '21	1.098.530	1.091.630	22.033.757	66.482.587	33
31 Jan. '21	1.098.006	1.091.635	22.810.443	66.620.804	33
23 " '21	1.098.306	1.091.637	22.669.679	66.018.450	33
15 " '21	1.097.946	1.091.638	22.046.039	66.546.702	33
7 Febr. '20	1.111.653	1.090.496	11.994.993	37.988.719	34
7 Febr. '19	2.276.978	2.252.150	5.781.470	23.665.071	34
23 Juli '14	1.691.398	1.356.857	65.479	1.890.895	93

<sup>1)</sup> Dekking der circulatie door metaal en Kassenscheine.

Data	Wissels	Rek. Crt.	Darlehens-kassenscheine	
			Totaal uitgegeven	In kas bij de Reichsbank
7 Febr. 1921	48.870.920	10.874.628	33.323.700	21.986.000
31 Jan. 1921	53.336.946	15.833.964	34.224.200	22.763.500
23 " 1921	48.499.388	11.426.851	34.123.100	22.622.500
15 " 1921	53.794.358	15.537.435	35.676.309	22.000.300
7 Febr. 1920	36.296.634	10.798.310	24.964.300	11.958.800
7 Febr. 1919	26.030.456	11.389.795	16.190.800	5.774.200
23 Juli 1914	750.892	943.964	—	—

## OOSTENRIJKSCH-HONGAARSCH BANK.

Voornaamste posten in duizenden Kronen.

Data	Metaal-en goudwissels	Disc. en beleeningen	Bijz. schuld Oostenrijk en Hongarije	Bankbiljetten	Rek. Crt. sald
15 Nov. '20 <sup>1)</sup>	325.730	37.782.521	32.954.000	74.121.378	9.497.833
31 Oct. '20	321.121	36.474.610	32.954.000	72.902.605	9.930.245
7 Febr. '20	290.428	19.251.400	32.954.000	56.994.022	6.057.646
31 Jan. '20	291.083	19.162.543	32.954.000	56.772.802	6.220.536
15 Nov. '19	325.097	14.742.052	32.954.000	50.582.595	7.235.850
23 Juli '14	1.589.267	954.356	—	2.159.769	291.270

<sup>1)</sup> waarvan 222.669 goud, 46.598 buitenlandsche goudwissels en 56.463 munt en muntmateriaal zilver.

## BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Goud	Waarvan in het Buitenland	Zilver	Te goed in het Buitenland	Bull.gew. voorsch. ald. Staat
17 Feb. '21	5.502.565	1.948.367	262.772	657.362	25.800.000
10 " '21	5.502.269	1.948.367	226.628	732.783	25.900.000
3 " '21	5.501.941	1.948.367	268.646	732.531	25.900.000
27 Jan. '21	5.501.757	1.948.367	268.467	703.675	25.600.000
19 Feb. '20	5.581.270	1.978.278	252.845	794.988	25.800.000
20 Feb. '19	5.524.657	1.978.308	314.382	837.404	20.200.000
23 Juli '14	4.104.390	—	639.620	—	—

Data als boven.	Wissels	Uitgestelde Wissels	Beleening	Bankbiljetten	Rek. Crt. Particulieren	Rek. Crt. Staat
2.892.273	330.461	2.225.423	38.072.353	3.130.449	71.497	
3.082.659	334.459	2.235.440	38.272.306	3.366.052	51.047	
3.317.704	372.973	2.211.628	38.205.387	3.619.931	50.927	
3.068.661	390.556	2.205.919	37.913.005	3.389.879	39.610	
1.900.028	593.766	1.539.403	37.958.541	3.094.714	57.244	
1.101.102	988.404	1.192.166	32.492.415	2.648.233	37.582	
1.541.080	—	769.400	5.911.910	942.570	400.590	

## BANQUE NATIONALE DE BELGIQUE.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Metaal incl. buitenl. saldt	Beleening van buitenl. vorder.	Beleening van prom. d. provincie.	Binn. wissels en beleening.	Circulatie	Rek. Crt. partic.
17 Feb. '21	324.608	84.136	480.000	1.095.145	5.958.774	1.371.222
10 " '21	324.286	84.374	480.000	920.265	6.074.974	1.085.055
3 " '21	325.005	84.388	480.000	909.371	6.224.107	843.041
27 Jan. '21	313.017	84.653	480.000	922.344	6.241.398	880.931
19 Feb. '20	356.317	84.955	480.000	491.142	4.905.658	1.569.751

## VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

FEDERAL RESERVE BANKS.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Goudvoorraad			Zilver etc.	F.R. Notes in circulatie
	Totaal bedrag	Dekking F.R. Notes	In het buitenl.		
21 Jan. '21	2.095.769	1.450.905	3.300	205.482	3.115.310
14 " '21	2.085.464	1.441.616	3.300	203.084	3.159.491
8 " '21	2.080.282	1.421.203	3.300	196.566	3.270.023
30 Dec. '20	2.059.333	1.435.837	3.300	189.830	3.344.686
23 Jan. '20	2.026.650	1.247.482	117.322	61.246	2.844.227
24 Jan. '19	2.101.317	1.344.099	5.828	67.070	2.466.556

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Gestort Kapitaal	Algem. Dekkingsperc. 1)	Percent. Gouddekking circul. 2)
21 Jan. '21	2.650.979	2.295.648	99.962	48,5	55,6
14 " '21	2.652.952	2.302.211	99.815	43,8	54,8
8 " '21	2.842.108	2.378.649	99.808	42,4	52,1
30 Dec. '20	2.974.836	2.321.417	99.770	44,9	50,5
23 Jan. '20	2.729.247	2.840.476	87.589	44,8	51,0
24 Jan. '19	2.046.572	2.396.124	80.820	52,3	64,1

1) Verhouding tusschen: den totalen goudvoorraad, zilver etc., en de opeisbare schulden: F. R. Notes en netto deposito's. 2) Na aftrek van 35 pCt. der totale dekkingsmiddelen als dekking voor de netto deposito's.

## PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Aantal banken	Totaal uitgezette gelden en beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan lime deposits
14 Jan. '21	829	16.440.082	1.317.050	13.930.678	2.933.310
7 " '21	828	16.570.242	1.356.643	14.965.648	2.908.792
31 Dec. '20	820	16.740.253	1.356.877	14.041.377	2.841.765
24 " '20	824	16.695.325	1.333.808	14.786.220	2.788.649
16 Jan. '20	802	15.825.543	1.472.755	14.600.225	2.440.665
17 Jan. '19	765	13.863.284	1.298.009	12.333.978	1.603.005

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

## EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 21 Februari 1921.

Nog steeds is de geheele economische wereld en derhalve ook de beurs, lijdende aan de gevolgen van den wereldoorlog en ondanks alle pogingen, in het werk gesteld, om een eenigszins normalen stand van zaken terug te roepen, is men hierin tot op dit oogenblik nog niet geslaagd. Zelfs indien de aanstaande conferentie te Londen tastbare resultaten oplevert, als men daar komt tot het vaststellen van een redelijk bedrag van schadeloosstelling, door Duitschland te betalen en tot het bepalen van niet al te drukkende annuïteiten, dan 'nog is het twijfelachtig, of de gedetailleerde wagen wel spoedig weer in het rechte spoor kan worden gebracht. Daartoe zijn de wielen te diep in de modder vastgezogen. Men behoeft slechts naar de overzijde van den Oceaan, naar Amerika te zien, om tot deze conclusie te komen. In het ontegenzeggelijk rijkste land lijdt men al evenzeer onder de crisis, als in alle andere, minder met goud en goederen gezegende rijken. Het is natuurlijk ook hier waar, dat een opleving van Duitschland in zeer groote mate zou bijdragen tot een meer normaal verloop, doch alles kan hiermede toch niet in het reine worden gebracht. Men heeft o.a. in de Vereenigde Staten op zeer groote schaal credieten gegeven aan de Zuid-Amerikaansche landen, te meer, waar men van het uitblijven, toenmaals, der Duitse concurrentie, verwachtte, dat men voor goed vasten voet bij diverse afnemers zou kunnen verkrijgen. Een tijdlang is dit werkelijk het geval geweest, doch toen ook hier de crisis plotseling uitbarstte, heeft men de gevolgen van de crediet-verleening op te groote schaal wel zeer sterk ondervonden. Vermoedelijk zullen zeer groote bedragen als verlies afgeboekt moeten worden... indien het hier nog bij blijven kan. Het is in ieder geval een gunstige omstandigheid, dat het Amerikaansche banksysteem zoo sterk ver-, "trust" is, dat niet iedere instelling afzonderlijk tot het intrekken en invorderen van groote credieten kan overgaan, doch dat iedere bank rekening heeft te houden met de andere. Op deze wijze is wellicht door een gezamenlijk optreden en handelen het kwaad tot een minimum te beperken. Insiders zijn echter nog geenszins optimistisch ten aanzien van een terugkeer van rustiger toestanden, zelfs niet, indien de Duitse schadeloosstelling en de Duitse credieten op afdoende wijze worden geregeld.

De toestand van de geldmarkt blijft dan ook in de Vereenigde Staten nog zeer gespannen. Het schijnt, dat de boeren nog immer weigeren, hun graan tegen de thans geldende prijzen te verkoopen. Dat kan reeds hieruit blijken, dat de rijkste Staat van den Bond, Iowa, het sterkste beroep heeft gedaan op den Federal Reserve Board, n.l. 245 pCt. boven de hem toekomstige basis. Medeschuld aan dezen toestand zijn de geweldige bedragen regeringsobligaties, die weliswaar door het publiek oorspronkelijk zijn genomen, doch daarna weder den banken als onderpand tegen beleeningen in handen zijn gegeven.

Het behoeft geen verwondering te wekken, dat onder deze omstandigheden de beurs te Wallstreet een zeer lusteloos voorkomen behoudt. De omzetten zijn niet vermeerderd en de variaties zijn tot een minimum ingekrompen. Alleen in aandelen Koninklijke Petroleum Maatschappij bestaat af en toe wat meer animo, doch dit is dan toe te schrijven aan den internationalen aard van het fonds en aan de arbitrage, die hier ingrijpt.

Op de beurzen van het continent is van verandering van het koerspeil zoo goed als geen sprake. Ook niet van omzetten. Noch te Londen, noch te Parijs, beweegt de handel zich boven het niveau, dat anders in de vacantiemaanden wordt bereikt. Hier wacht men wel in de allereerste plaats de resultaten van de komende conferentie af, doch dat men niet volkomen gerust hierop is en ook niet al te optimistisch, bewijst wel het meer dan kalme beursverloop van de laatste dagen. Hierbij komen natuurlijk ook eenige factoren van binnenlandsch-politiek en economischen aard, (zooals b.v. in Engeland de houding van het spoorweg-personeel) doch in andere omstandigheden zouden deze toch lang niet de aandacht hebben getrokken, die thans er aan wordt besteed.

Ook te Berlijn is de tendens meestentijds ongunstig geweest, ondanks de verheffing van den koers der buitenlandsche deviezen. Gewoonlijk is dit aanleiding tot een hausse op de beurs, doch waar eenzijdig de direct betrokken buitenlandsche fondsen bijna niet meer aanwezig zijn en anderzijds de rijzing der vreemde valuta's ten nauwste samenhangt met de vrees voor een nieuwe depressie in handel en industrie, geeft het publiek er de voorkeur aan, niet in te grijpen. Ook hebben de mededeelingen van den Minister van Financiën een zeer deprimerend invloed gehad. Waar het budget zoodanig is, dat met alle middelen naar verhooging van inkomsten moet worden ge-

streeft, zal ook de beurs als belasting-objekt opnieuw worden aangeprepen. Op het oogenblik bedraagt de beursbelasting 3 pro mille, hetgeen wettelijk reeds te veel is, omdat bij het invoeren dier belasting is bepaald, dat bij het sluiten van den vrede de basis op 20/100 teruggevoerd zou worden. Dit is niet geschied en thans wil men de heffing vervijfvoudigen, derhalve op 1½ pCt. brengen. Bovendien wil men een omzet-belasting op den handel in deviezen invoeren. Het behoeft geen betoog, dat onder deze sombere vooruitzichten de speculatie-zucht van het publiek tot een minimum ingekrompen is. Zou dit op zich zelve niet zoo sterk te betreuren zijn, iets anders is het, dat de belangstelling als zoodanig, dus ook ten opzichte van zuivere beleggingen, zich van de beurs afwendt.

Het is begrijpelijk, dat de ministers van financiën in de verschillende noodlijdende staten naar objecten uitzien, die nog niet tot aan de grens van hun vermogen met heffingen zijn bezwaard, doch het is de vraag, of die grens door hen altijd even juist wordt gezien. Indien men de beurs gaat overbelasten, zal het publiek andere wegen en middelen vinden, om te speculeeren of te beleggen, en dan zullen deze niet altijd zoo goed te achterhalen zijn. Men is b.v. in Hongarije reeds aardig op dezen weg voortgeschreden. Waar de boeren in dit land van de 18 milliard Kroenen in omloop zijnde biljetten er minstens 8 milliard hebben „gehamsterd” en derhalve iederen terugkeer tot een beter circulatie-systeem in den weg staan, moet de Regeering wel haar toevlucht nemen tot middelen om de financiën van den Staat althans eenigermate in evenwicht te brengen. Hiertoe verplicht zij de Naamlooze Vennootschappen haar kapitalen eerst met 15 pCt. te verminderen, dan weder met hetzelfde percentage te verhoogen en de aldus geschapen nieuwe aandelen aan den Staat af te staan, met het recht voor de Vennootschappen deze terug te kopen tot ⅓ deel van de beurswaarde. Weliswaar zal dit eenig nieuw geld in de schatkist brengen, doch alleen ten koste van een verwatering der ondernemingen en van een afschrik bij het publiek voor alles, wat met beurs en maatschappijen in verband staat. Ook wordt een heffing in eens van de deposito's ingevoerd, die ook niet zal bijdragen tot vergrooten van het vertrouwen in gelden, gedeponeed bij bank-instellingen.

Te o n z e n t is de markt, zoo mogelijk, nog lustelooser geweest, dan gedurende de vorige berichtperiode. Afgezien van de vraag op de beleggingsmarkt, waar nog steeds animo bestaat voor onze inheemsche staatsfondsen en voor de nieuwe 7 pCt. Obligaties, was er practisch geen handel. Van buitenlandsche staatsfondsen konden Obl. Sao Paulo op buitenlandsche vraag flink monteeren.

	15 Feb.	18 Feb.	21 Feb.	Rijzing of daling.
5 %/o Ned. W. Sch. 1918	86 <sup>11</sup> / <sub>16</sub>	86	86 <sup>5</sup> / <sub>8</sub>	- <sup>5</sup> / <sub>16</sub>
4 1/2 %/o „ „ „ 1916	86 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	86 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	86 <sup>1</sup> / <sub>16</sub>	- <sup>7</sup> / <sub>16</sub>
4 %/o „ „ „ 1916	77 <sup>3</sup> / <sub>8</sub>	78 <sup>3</sup> / <sub>8</sub>	78 <sup>7</sup> / <sub>16</sub>	+ <sup>12</sup> / <sub>16</sub>
3 1/2 %/o „ „ „ „	67	67 <sup>3</sup> / <sub>8</sub>	67 <sup>3</sup> / <sub>8</sub>	+ <sup>3</sup> / <sub>8</sub>
3 %/o „ „ „ „	56 <sup>3</sup> / <sub>8</sub>	56 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	56	- <sup>5</sup> / <sub>8</sub>
2 1/2 %/o Cert. N. W. S. „	48 <sup>1</sup> / <sub>4</sub>	48 <sup>1</sup> / <sub>4</sub>	47 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	- <sup>1</sup> / <sub>2</sub>
5 %/o Oost-Indië 1915 „	92 <sup>1</sup> / <sub>8</sub>	92 <sup>1</sup> / <sub>8</sub>	91 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	- 1
4 %/o Hongarije Goud „	3 <sup>11</sup> / <sub>16</sub>	3 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	5 <sup>3</sup> / <sub>4</sub>	+ <sup>11</sup> / <sub>16</sub>
4 %/o Oostenr. Kronenrente „	2 <sup>13</sup> / <sub>16</sub>	2 <sup>5</sup> / <sub>10</sub>	2 <sup>5</sup> / <sub>16</sub>	- <sup>1</sup> / <sub>16</sub>
5 %/o Rusland 1906 „	6 <sup>1</sup> / <sub>16</sub>	6 <sup>3</sup> / <sub>8</sub>	6 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	+ <sup>7</sup> / <sub>16</sub>
4 1/2 %/o Iwagorod Dombro... „	6 <sup>1</sup> / <sub>8</sub>	6 <sup>1</sup> / <sub>4</sub>	6 <sup>3</sup> / <sub>4</sub>	+ <sup>1</sup> / <sub>4</sub>
4 %/o Rusland Cons. 1880 „	5 <sup>1</sup> / <sub>16</sub>	5 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	5 <sup>1</sup> / <sub>4</sub>	+ <sup>3</sup> / <sub>16</sub>
4 %/o Rusl. bij Hope & Co. „	5 <sup>3</sup> / <sub>4</sub>	6 <sup>1</sup> / <sub>16</sub>	7	+ <sup>1</sup> / <sub>16</sub>
4 %/o Servië 1895 „	18	18	18	
4 1/2 %/o China Goud 1898 „	57 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	57 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	59 <sup>3</sup> / <sub>8</sub>	+ <sup>2</sup> / <sub>8</sub>
4 %/o Japan 1899 „	52 <sup>3</sup> / <sub>4</sub>	53 <sup>7</sup> / <sub>8</sub>	53 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	+ <sup>3</sup> / <sub>4</sub>
4 %/o Argentinië Buitenl... „	53 <sup>3</sup> / <sub>4</sub>	53 <sup>3</sup> / <sub>4</sub>	54 <sup>7</sup> / <sub>8</sub>	+ <sup>1</sup> / <sub>8</sub>
5 %/o Brazilië 1895 „	46 <sup>3</sup> / <sub>8</sub>	45	44 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	- <sup>1</sup> / <sub>8</sub>
5 %/o „ 1913 „	43 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	42	43 <sup>1</sup> / <sub>4</sub>	- <sup>1</sup> / <sub>4</sub>

De aandelen-markt echter bleef vrijwel geheel verlaten. Alleen in aandelen Koninklijke Petroleum Maatschappij ging af en toe iets om, doch meestal stonden ook hier slechts de beroepshandelaren tegenover elkander, zonder dat het publiek ook slechts eenigermate ingreep. Deze apathische houding sloeg terug op de overige oliewaarden, met het gevolg, dat ook hier eenige koers-reacties te constateeren waren.

In de afdeling voor suikerwaarden was echter op sommige dagen wel eenige opleving te bespeuren. De berichten uit Indië, melding makend van voortgezette verkopen door de V. J. S. P., tot prijzen, die in ieder geval een zeer bevredigende winst laten, stimuleerden het publiek, zoodat zich vooral aandelen Handelsvereniging „Amsterdam”, aandelen Cultuur-Maatschappij der Vorstenlanden en aandelen Koloniale Bank konden verheffen. Het is echter teeknend voor de gansche markt-stemming, dat deze tendens zich slechts uiterst kort heeft kunnen hand-

haven, voornamelijk ook omdat tegenover de aankopen van ons publiek verkopen uit Indië werden gesteld. Het slot kwam dan ook in flauwe houding en op lager prijzen.

	15 Feb.	18 Feb.	21 Feb.	Rijzing of daling.
Amsterdamsche Bank „	176	177 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	178	+ 2
Ned. Handel-Mij. cert. v. aand.	198 <sup>1</sup> / <sub>8</sub>	197 <sup>3</sup> / <sub>4</sub>	196 <sup>7</sup> / <sub>8</sub>	- 1 <sup>1</sup> / <sub>4</sub>
Rotterd. Bankvereniging „	128 <sup>1</sup> / <sub>4</sub>	132 <sup>1</sup> / <sub>4</sub>	133 <sup>1</sup> / <sub>4</sub>	+ 5
Amst. Superfosfaatfabriek „	119	121	120 <sup>3</sup> / <sub>4</sub>	+ 1 <sup>1</sup> / <sub>4</sub>
Van Berkel's Patent „	95 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	98	97	+ 1 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>
Insulinde Oliefabriek „	87 <sup>3</sup> / <sub>4</sub>	86 <sup>1</sup> / <sub>4</sub>	82	- 5 <sup>3</sup> / <sub>4</sub>
Jurgens' Ver. Fabr. pr. aand.	89	88 <sup>3</sup> / <sub>4</sub>	88 <sup>1</sup> / <sub>8</sub>	- <sup>7</sup> / <sub>8</sub>
Ned. Scheepsbouw-Mij „	91	92	92	+ 1
Philips' Gloeilampfabriek	454	442 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	395	- 59
R. S. Stokvis & Zonen „	625	625	625	
Vereenigde Blickfabrieken „	105	109	108 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	+ 3 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>
Compania Mercantil Argent.	168	163 <sup>3</sup> / <sub>4</sub>	158	- 10
Cultuur-Mij. d. Vorstenland.	252 <sup>3</sup> / <sub>4</sub>	252 <sup>1</sup> / <sub>4</sub>	245 <sup>3</sup> / <sub>8</sub>	- 7 <sup>3</sup> / <sub>8</sub>
Handelsver. Amsterdam „	610	610 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	597	- 13
Holl. Transatl. Handelsver.	54 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	54 <sup>1</sup> / <sub>4</sub>	54 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	
Linde Teves & Stokvis „	128 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	128 <sup>3</sup> / <sub>4</sub>	126 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	- 2
Van Nierop & Co's Handel-Mij.	89 <sup>7</sup> / <sub>8</sub>	87 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	85	- 4 <sup>7</sup> / <sub>8</sub>
Tels & Co's Handel-Mij „	82	80	79	- 3
Gecons. Holl. Petroleum-Mij.	220	221 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	214 <sup>3</sup> / <sub>4</sub>	- 5 <sup>1</sup> / <sub>4</sub>
Kon. Petroleum-Mij. „	545	542 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	529	- 16
Orion Petroleum-Mij. „	58 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	57 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	56	- 2 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>
Steaua Romana Petr.-Mij. „	117	117	117	
Amsterdam-Rubber-Mij. „	141	136 <sup>3</sup> / <sub>4</sub>	136	- 5
Nederl.-Rubber-Mij. „	76	75	76 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	+ <sup>1</sup> / <sub>2</sub>
Oost-Java-Rubber-Mij. „	238 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	228	223	- 15 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>
Deli-Maatschappij „	512	508 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	505	- 7
Medan-Tank-Maatschappij.	343 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	339 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	341	- 2 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>
Senembah-Maatschappij „	640	641	639 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	- <sup>1</sup> / <sub>2</sub>

Zeer sterk hebben de aandelen in handels-ondernemingen geleden. Nu het er niet naar uitziet, dat de handel zich spoedig zal redresseeren en de mogelijkheid van afzet der dure voorraden derhalve in een verder verschieft verdwijnt, worden de houders der betrokken aandelen ongeduldig en geven zij er de voorkeur aan, hun bezit te realiseeren. Hier zijn dan ook gevoelige verliezen geleden.

De overige markten hebben niet de allergeeringste belangstelling getrokken. Scheepvaart-fondsen waren geheel verlaten, met een neiging tot reactie.

	15 Feb.	18 Feb.	21 Feb.	Rijzing of daling.
Holland-Amerika-Lijn „	275	285	285	+ 10
„ „ „ gem.eig.	270	270	267	- 3
Holland-Gulf-Stoomv.-Mij. „	165	150	150	- 15
Holl. Alg. Atl. Stoomv.-Mij.	20	20	20	
Hollandsche Stoomboot-Mij.	110	116	116	+ 6
Java-China-Japan-Lijn „	179	177	175 <sup>1</sup> / <sub>4</sub>	- 3 <sup>3</sup> / <sub>4</sub>
Kon. Hollandsche Lloyd „	101	100 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	100 <sup>3</sup> / <sub>8</sub>	- <sup>7</sup> / <sub>8</sub>
Kon. Ned. Stoomv.-Mij. „	140 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	141 <sup>3</sup> / <sub>4</sub>	133 <sup>1</sup> / <sub>4</sub>	- 7 <sup>1</sup> / <sub>4</sub>
Koninkl.-Paketaart Mij. „	153	144	139 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	- 13 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>
Maatschappij Zeevaart „	139	138	140	- 1
Nederl. Scheepvaart-Unie „	173 <sup>1</sup> / <sub>4</sub>	171 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	168 <sup>1</sup> / <sub>4</sub>	- 5
Nievelt Goudriaan „	260	255	255	- 5
Rotterdamsche Lloyd „	172 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	171	166	- 6 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>
Stoomv.-Mij. „Hillegersberg”	125	134	134	+ 9
„ „ „Nederland” „	205 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	205	200	- 5 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>
„ „ „Noordzee” „	53 <sup>1</sup> / <sub>4</sub>	54	54	+ <sup>3</sup> / <sub>4</sub>
„ „ „Oostzee” „	130 <sup>1</sup> / <sub>4</sub>	137	135	+ 4 <sup>1</sup> / <sub>4</sub>

De Amerikaansche markt bleef eveneens stil en zonder affaire van beteekenis.

	15 Feb.	18 Feb.	21 Feb.	Rijzing of daling.
American Car & Foundry „	142 <sup>1</sup> / <sub>16</sub>	142 <sup>7</sup> / <sub>8</sub>	144 <sup>7</sup> / <sub>8</sub>	+ 2 <sup>13</sup> / <sub>16</sub>
Anaconda Copper „	91	90 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	90	- 1
Un. States Steel Corp. „	97	97	96 <sup>3</sup> / <sub>8</sub>	- <sup>5</sup> / <sub>8</sub>
Atchison Topeka „	95 <sup>1</sup> / <sub>8</sub>	94 <sup>3</sup> / <sub>8</sub>	94 <sup>3</sup> / <sub>8</sub>	- <sup>1</sup> / <sub>2</sub>
Southern Pacific „	90 <sup>1</sup> / <sub>4</sub>	89 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	92 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	+ 2 <sup>1</sup> / <sub>4</sub>
Union Pacific „	141	138	138	- 3
Int. Merc. Marine orig. Com.	17 <sup>7</sup> / <sub>10</sub>	17 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	17 <sup>1</sup> / <sub>10</sub>	- <sup>1</sup> / <sub>8</sub>
„ „ „ „ „ prefs.	63 <sup>1</sup> / <sub>8</sub>	61 <sup>9</sup> / <sub>16</sub>	62 <sup>1</sup> / <sub>4</sub>	- <sup>3</sup> / <sub>8</sub>

De geldmarkt is nog steeds ruim; prolongatie circa 3 1/2 pCt.

## GOEDERENHANDEL.

### GRANEN.

21 Februari 1921.

Ofschoon de vraag naar broodgraan zoowel als voedergranen in importlanden de laatste weken over het algemeen niet levendig was, bleven markten zoowel in Zuid- als in Noord-Amerika in de afgelopen week vast. Reeds

## Noteringen.

Data	Chicago			Buenos Ayres		
	Tarwe Maart	Mais Mei	Haver Mei	Tarwe Febr.	Mais Febr.	Lijnzaad Febr.
19 Feb. '21	178	70 <sup>3</sup> / <sub>4</sub>	46 <sup>3</sup> / <sub>4</sub>	16,80	10,15	14,95
12 „ '21	162 <sup>1</sup> / <sub>4</sub>	66 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	43 <sup>7</sup> / <sub>8</sub>	15,75	9,70	14,10
19 Feb. '20	—	134	80 <sup>3</sup> / <sub>8</sub>	15,—	6 45	23,65 <sup>*)</sup>
19 Feb. '19	226	120 <sup>3</sup> / <sub>4</sub>	59	10,50	4,60	18,40 <sup>*)</sup>
19 Feb. '18	220	126 <sup>7</sup> / <sub>8</sub>	87 <sup>3</sup> / <sub>8</sub>	13,15	7,35 <sup>*)</sup>	22,15 <sup>*)</sup>
20 Juli '14	82 <sup>1</sup> )	56 <sup>3</sup> / <sub>4</sub> <sup>1</sup> )	36 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> <sup>1</sup> )	9,40 <sup>2</sup> )	5,38 <sup>2</sup> )	13,70 <sup>2</sup> )

<sup>1</sup>) per Dec. <sup>2</sup>) per Sept. <sup>3</sup>) per Maart.

## Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.

Soorten.	21 Febr. 1921	14 Febr. 1921	21 Febr. 1920
Tarwe* . . . . . <sup>1</sup> )	22 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	21 <sup>3</sup> / <sub>4</sub>	—
Rogge (No. 2 Western) <sup>1</sup> )	22,—	21 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	—
Mais (La Plata) . . . . . <sup>2</sup> )	296,—	285,—	330,—
Gerst (48 lb. feeding) . . . <sup>2</sup> )	290,—	290,—	425,—
Haver (38 lb. white cl.) . . . <sup>1</sup> )	14,—	14,—	20,50
Lijnkoeken (Noord-Ameri- ka van La Plata-zaad) <sup>3</sup> )	200,—	192,50	225,—
Lijnzaad (La Plata) . . . . <sup>4</sup> )	425,—	420,—	810,—

<sup>1</sup>) p. 100 K.G. <sup>2</sup>) p. 2000 K.G. <sup>3</sup>) p. 1000 K.G. <sup>4</sup>) per 1960 K.G. <sup>\*)</sup> Hard/Red Winter Wheat nr. 2.

## AANVOEREN in tons van 1000 K.G.

Artikelen.	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	12—19 Feb. 1921	Sedert 1 Jan. 1921	Overeenk. tijdoak 1920	12—19 Feb. 1921	Sedert 1 Jan. 1921	Overeenk. tijdoak 1920	1921	1920
Tarwe . . . . .	14.694	98.209	50.064	—	978	14.983	99.187	65.047
Rogge . . . . .	3.024	19.166	—	—	—	135	19.166	135
Boekweit . . . . .	125	454	2.196	—	—	—	454	2.196
Mais . . . . .	36.942	124.279	12.336	—	6.511	11.609	130.790	23.945
Gerst . . . . .	6.723	52.320	1.457	—	—	—	52.320	1.457
Haver . . . . .	—	568	10.476	—	419	—	987	10.476
Lijnzaad . . . . .	443	12.137	4.321	ca. 1.800	13.843	973	25.980	5.294
Lijnkoek . . . . .	4.578	20.072	17.491	200	3.030	1.406	23.102	18.897
Tarwemeel . . . . .	38	1.119	5.779	—	122	—	1.241	5.779
Andere meelsoorten . . . .	255	2.702	3.198	—	—	—	2.702	3.198

geruimen tijd heeft de Deutsche regeering hare buitenlandsche inkoop van tarwe en rogge vrijwel geheel gestaakt, afgezien van enkele inkoop van Argentijnsche tarwe op aflading, welke haar tot zeer verleidelijke prijzen werd aangeboden en van Australische tarwe, waarvan 100000 ton werd gekocht, eveneens ter verlanding in de eerstvolgende maanden. Voor de Argentijnsche tarwe varieerde de prijs van f 19<sup>1</sup>/<sub>4</sub> tot f 19<sup>3</sup>/<sub>4</sub> per 100 K.G., voor de Australische tarwe bedroeg hij ongeveer f 20,—, terwijl bij die transactie voor een gedeelte betaling op credit werd gestipuleerd. In spoediger posities werd echter niet gekocht, terwijl ook Engeland en Frankrijk nauwelijks als koopers optraden. Voorraden en nog te ontvangen vroeger gekochte hoeveelheden waren voor deze landen van voldoende omvang om bij den inkoop te pauseeren. Zelfs schijnt het, dat over het oogenblik dier pauze tusschen Engeland en Duitschland overleg is gepleegd. Verlaging der buitenlandsche vraagprijzen is in den aanvang van deze onverschilligheid der groote koopers het gevolg geweest, doch later, toen eenige kleinere Europeesche landen weder kooplust toonden en men bovendien blijkbaar tot de overtuiging kwam, dat ook hier uitstel geen afstel is en ook Duitschland en Engeland spoedig weer tarwe en rogge zullen dienen te koopen, kreeg de markt langzamerhand weer een vaster aanzien. Berichten over insectenschade in Noord-Amerika werkten nu en dan mede. Al te ernstig zal men die berichten echter niet dienen op te nemen. Zij komen vooral uit de groote marktcentra en uit de eigenlijke „wheatbelt” hoort men er weinig van. Overigens ziet het er over het algemeen niet naar uit, dat voor tarwe in de naaste toekomst op belangrijk hogere prijzen moet worden gerekend. Weliswaar valt nog steeds zeer weinig te voorspellen over den loop der graanmarkten, maar een der best waarneembare factoren voor de prijsvorming blijft toch steeds de voorraad in de uitvoerlanden en deze nu schijnt ruim voldoende. De verschepingen van tarwe naar Europa waren in de laatste weken voortdurend meer dan voldoende voor de consumptie. Nog altijd levert Noord-Amerika het leeuwendeel en het schijnt, dat het daarmee nog eenigen tijd kan voortgaan. Daarbij komt, dat uit Argentinië tot nog toe de verschepingen uiterst klein zijn geweest, tengevolge van de onzekerheid omtrent het eventueel door de Argentijnsche regeering te heffen extra uitvoerrecht. Van 1 Januari, den aanvang van den Argentijnschen uitvoer van nieuwe tarwe, tot 10 Februari werd slechts 55000 ton tarwe uitgevoerd tegen 680.000 ton in dezelfde periode van het vorige jaar. De Argentijnsche tarwe-oogst wordt dit jaar geschat op 5 miljoen ton met een uitvoeroverschot van 3<sup>1</sup>/<sub>4</sub> miljoen ton, zoodat de uitvoer niet zulk een grooten omvang kan bereiken als het vorige jaar, toen hij even groot is geweest als ditmaal de geheele oogst. In dit jaar echter beginnen de groote verschepingen zooveel later dan in 1920, zonder dat het aan Noord-Amerika eenige moeite heeft gekost om Europa zonder de Argentijnsche hulp te voorzien, dat het aanbod zich sterker zal laten gevoelen dan anders het geval ware ge-

weest. Bij den aanvang van het nieuwe oogstjaar was in Argentinië zoo goed als geene tarwe van den vorigen oogst meer beschikbaar. Hoezeer deze was opgebruikt, blijkt uit de omstandigheid, dat in de laatste weken vóór den nieuwen oogst in sommige provinciën werkelijk broodgebrek heerschte en de meelmolens bij gebrek aan tarwe stil stonden. Juist om eene herhaling van dezen voor Argentinië toch geheel onnoodigen toestand voor het nu begonnen jaar te voorkomen, werd door de regeering overwogen, weder een extra uitvoerrecht te heffen boven het gewone uitvoerrecht, dat maandelijks fluctueert met den marktprijs der tarwe. De regeering talmde echter steeds met hare beslissing, welke onzekerheid de exporteurs er van terughield, hunne verschepingen te beginnen. Het is nu bekend geworden, dat voorloopig geen extra uitvoerrecht te verwachten is, zoolang het niet blijkt, dat weder kans bestaat op eene dergelijke overdrijving van den uitvoer als in het vorige jaar plaats vond. Men mag dus nu spoedig grotere tarweverschepingen uit Argentinië verwachten. Tot nog toe echter is, zooals reeds boven gezegd, de kooplust der grootste Europeesche atnemers gering.

De taxaties van de Australische tarweopbrengst blijven nog steeds sterk varieeren. Veelal wordt gesproken van een uitvoer-surplus van ruim 2 miljoen ton, doch ook volgens de laagste taxatie, die tot nog toe gepubliceerd werd en die 1<sup>1</sup>/<sub>2</sub> ton bedraagt, zal Australië flink bijdragen in de voorziening van Europa.

Ook in rogge zijn de afgelopen week bijna geen zaken tot stand gekomen. Duitschland, de eenige groote verbruiker van Noord-Amerikaansche rogge, koopt ook dit broodgraan den laatsten tijd niet en de positie daarvan is dus als voor tarwe. Zelfs is zij dat in nog hogere mate, omdat de meeste overige Europeesche importlanden slechts zelden rogge koopen.

Voor voedergranen, doch vooral voor mais, is de vraag geregelder en levendiger dan voor broodgraan. Den eenen dag is Engeland de voornaamste koper, den anderen het vasteland, vooral Duitschland, Nederland en België en over het algemeen was in de afgelopen week de stemming vast. Noord-Amerikaansche mais begint meer en meer de markt te beheerschen, nu in Argentinië het uitvoeroverschot zeer klein begint te worden en in verband daarmee de prijs sterk gestegen is boven die van Noord-Amerikaansche mais. Vooral sedert uit de eerste aankomsten in Europa gebleken is, dat de nieuwe Mixed Mais van goede kwaliteit is, wordt deze soort meer en meer gekocht, vooral ook in Duitschland. Het schijnt, dat ook de regeering daar hare maisinkoop binnenkort weer zal uitbreiden, om aan de landbouwers op voordelige conditiën mais in ruil te geven voor inlandsch broodgraan. Met de aflevering daarvan was het namelijk tot nog toe treurig gesteld. De prijs, welken de regeering voor de af te leveren rogge en tarwe betaalde, was zoo laag, dat de landbouwers die aan hun vee voerden in plaats van ze af te leveren en daarvoor tot hooger prijs mais terug te koopen.

De Donau gaat voort, flinke hoeveelheden mais te ver-

laden, die niet alleen aan de Middellandsche Zee, doch ook in West-Europa voortdurend aan de markt komen. Het schijnt dus, dat tot het beschikbaar worden van de nieuwe Plata-mais ook in de behoefte aan mais voldoende zal worden voorzien, als ten minste de Vereenigde Staten voort blijven gaan, uit hun enormen maisvoorraad te blijven aanbieden op den tegenwoordigen voet en ook de verdere aankomsten van goede kwaliteit blijven. Van den nieuwen Argentijnschen oogst hoort men nog steeds niets dan goeds en voor een zeer groot deport van ruim 3 gulden per 100 K.G. komen reeds vrij geregeld zaken tot stand, vooral naar Duitschland en de laatste dagen bovendien naar Engeland, waar bed en een belangrijke omzet werd bereikt.

In de lijnzaadmarkt trad deze week, zoowel in Engeland als vooral in Nederland, eene sterke vraag naar spoedig beschikbaar zaad op den voorgrond. Voor binnen enkele dagen verwachte partijen werden met name in Nederland zeer groote premies betaald, welke omstandigheid haar invloed aan de Engelsche markt deed gevoelen.

Nederland. Zoowel van broodgraan als van voedergraan zijn in ons land de voorraden gering. Voor tarwe heeft dat nog geen dringende vraag ten gevolge. Wel maakte de regeering heden in hare veiling van 3500 ton Noord-Amerikaansche tarwe f 22.80 plus 1 pCt. veilingskosten, doch zij kon slechts een klein gedeelte van de aangeboden hoeveelheid plaatsen en de groote fabrikanten gaan er slechts schoorvoetend toe over, groote inkoop te doen. Deze dagen werd eene flinke partij Noord-Amerikaansche tarwe loco te Antwerpen gekocht. Naar Nederland is slechts zeer weinig onverkochte tarwe onderweg.

Voor mais bestaat eene geregelde gezonde vraag, doch gerst is moeilijk te plaatsen. Lijnkoeken zijn goed gevraagd, zoowel geïmporteerde als in Nederland gefabriceerde, waarvoor ook voor export zich weder meer belangstelling toont. In verband daarmee schijnt er weder kans te bestaan op zaken in lijnzaad in andere dan de allerspoedigste posities. De laatste dagen ontbraken die geheel en werden alleen transacties gerapporteerd in spoedig te verwachten partijen, waarvoor zeer hooge premies werden betaald. Het lange uitblijven van eenige booten met Argentijnsch lijnzaad dreigde verkoopers van olie in moeilijkheden te brengen.

### SUIKER.

Op 28 Februari, een maand vroeger dan verwacht, zal in Engeland de Royal Commission hare werkzaamheden beëindigen en zal daarmee ook in dat land de controle op het artikel ophouden. Zoals bekend werden nog kort geleden groote inkoop door de Regeering gedaan, zoodat de consumptie nog voor ongeveer 4/5 maanden voorzien is. Intusschen werd de prijs voor consumptiesuiker tot 5 d. per pond teruggebracht.

In de afgelopen week heerschte op alle suikermarkten eene vaste stemming.

Te New-York werden belangrijke hoeveelheden prompte Cubasuiker tot verhoogde prijzen afgedaan en bestond er levendige vraag voor geraffineerde suiker. Na de rijzing der prijzen in het begin der week tot 5.77 voor spot centrifugals, 5.20 voor Maart, 5.31, April, 5.43 Mei, 5.61 Juli, liepen de noteeringen op termijn weer iets terug en sloten ongeveer 1/2 cent lager. De groote activiteit op de Amerikaansche markt is een gevolg van den verbeterden toestand op Cuba; de vorming der controlecommissie aldaar geeft betere vooruitzichten voor de te verkrijgen prijzen en bestaat er daardoor meer genegenheid van de zijde der banken om aan planters voorschotten te verstrekken. De laatste statistiek luidt:

	1921	1920	1919	..
Weekontvangst tot 12 Febr.	148.000	144.206	150.506	tons
Tot.ontv.sed.1 D.'20-12 F.'21	486.000	913.000	748.190	„
Werkende fabrieken	174	185	189	„
Weekexport tot 12 Febr.	74.000	132.291	97.098	„
Tot.exp.sed.1 Jan.-12 Febr.	159.000	602.107	390.454	„
Totale voorraad 12 Febr.	432.000	280.909	355.494	„

Op Java liepen de prijzen voor disponibile tweedehandsche suiker verder op tot f 28 f.o.b. en werden nogal belangrijke kwantiteiten naar Britsch-Indië verkocht. Ook voor nieuwen oogst wordt van deze zijde belangstelling getoond en werd het een en ander afgedaan. De Vereenigde Javasuiker Producenten verkochten weer belangrijke kwantiteiten uit den oogst 1921, hoofdzakelijk Muscovados, op de oude prijsbasis; als koopers traden Japansche firma's op. De totale verkoopen bedragen thans ongeveer 9 miljoen picols.

De Java-afschepingen in Januari bedroegen 86.000 tons tegen 75.000 tons in Januari 1920, terwijl in de maanden Juni/December uitgevoerd werden in 1920 1.086.000 tons en in 1919 1.103.500 tons.

De markt in Nederland bleef kalm, doch prijshoudend.

### NOTEERINGEN.

Data	Amsterdam per loopende maand	Londen			New York 96 pCt. Centrifugals
		Tates Cubes No. 1	White Java f.o.b. per Febr./Maart	Amer. Granulated c.i.f. Febr./Maart	
16 Febr.'21	f —	Sh. 76/-	Sh. 40/-	Sh. —	\$ cts. 5,77
9 „ '21	—	76/-	36/-	—	5,02
16 Febr.'20	—	72/-	89/6	87/-	12,04
16 Febr.'19	—	64,9	24/6	—	7,28
11 Juli '14	„ 11 1/2	—	—	—	3,26

### KATOEN.

Noteering voor Loco-Katoen.

(Middling Uplands).

	21 Febr. '21	14 Febr. '21	7 Febr. '21	20 Febr. '20	21 Febr. '19
New York voor Middling ..	13,20 c	13,75 c	13,65 c	39,— c	26,65 c
New Orleans voor Middling	12,75 c	13,— c	13,25 c	39,75 c	27,— c
Liverpool voor Fy Middling	9,08 d	8,92 d	9,28 d	31,76 d	18,55 d

Ontvangsten in- en uitvoeren van Amerikaansche havens. (In duizendtallen balen).

	1 Aug. '20 tot 18 Febr. '21	Overeenkomstige perioden	
		1919-1920	1918-1919
Ontvangsten Gulf-Havens..	3427	3166	2448
„ Atlant. Havens	964	2179	1327
Uitvoer naar Gr. Britannië	1148	2178	1340
„ „ 't Vasteland.	2101	2010	1376
„ „ Japan etc..			

Voorraden in duizendtallen	18 Febr. '21	20 Febr. '20	21 Febr. '19
Amerik. havens.....	1397	1435	1384
Binnenland.....	1606	1217	1440
New York .....	111	52	87
New Orleans .....	411	428	444
Liverpool .....	994	1063	506

Marktbericht van de Heeren Sir Jacob Behrens & Sons, Manchester, d.d. 16 Februari 1921.

Prijzen van Amerikaansche katoen zijn gedurende de week slechts weinig veranderd. Liverpool bericht een betere vraag voor export met eenigszins vastere prijzen. Ook in New-York waren berichten van een beteren gang van zaken in de industrie van Lancashire en het is maar te hopen, dat deze berichten grond van waarheid hebben. Egyptische katoen is nog verwaarloosd en prijzen zijn opnieuw lager.

De betere stemming in de katoenmarkt is nog van weinig invloed geweest op prijzen van Amerikaansche garens, die ongeveer van 1/2 tot 2 d. per l.b. lager noteeren, terwijl de vraag vrijwel geheel ontbreekt. Vele fabrikanten rekenen al uit, of het niet goedkooper is hunne fabrieken gedurende een zekeren tijd maar geheel te sluiten, dan garens te produceeren, die niemand noodig schijnt te hebben en die telkens opnieuw de markt bederven.

Egyptische garens worden nog minder gevraagd dan Amerikaansche en de prijs daarvan daalt bijna dagelijks. Ook in bundelgarens voor export gaat weinig om. De eenigste markt, waar nog wat vraag is, speciaal voor extra hard twist, is de Levant, doch daar heeft men geen geld om de goederen te betalen. Voor koopers daar, die financiële regelingen hebben kunnen maken, zijn nog verschillende orders tot stand gekomen. Bombay zendt weer biddingen voor 40/2, doch deze zijn over het algemeen zoo laag, dat men die niet wenst te accepteren.

De doekmarkt toont nog geen teeken van verbetering en hoewel men berichten hoort omtrent betere verkoopen in China en Calcutta, hebben deze toch weinig invloed op de markt hier. Er is dus geen nieuws te vermelden en men kan slechts hopen, dat de overzeesche markten zich langzamerhand wat zullen herstellen, hetwelk de eenige manier is om zaken hier weer op een beter peil te brengen.

	9 Febr. 16 Febr.	Oost. koersen.	9 Febr. 16 Febr.
Liverpoolnoteeringen.			
F.G.F. Sakellaridis	18,50 17,00	T.T.op Indië	1/4 1/2 1/4 3/8
G.F. No. 1 Oomra	5,25 5,10	T.T.op Hongkong	2/5 1/2 2/5 1/4
		T.T.op Shanghai	3/5 1/4 3/3 1/4

**HUIDEN.**

Bericht van de firma Grisar & Co.

Exotische huiden: Verkoopen in La Plata, die in de laatste 10 dagen ongeveer 275.000 stuks bedroegen, grootendeels voor Noord-Amerika, hebben een zeer goeden indruk gemaakt, waardoor de stemming aanzienlijk is verbeterd. Als belangrijke mededeeling in deze kan dienen, dat ook Rusland als koper is opgetreden. Te Liverpool heeft men een verhooging van 1/2 tot 3/4 d. over het laagste punt kunnen verkrijgen. Het Continent onthoudt zich nog van koopen in verband met de lage prijzen der inlandsche huiden. Daar wij echter voor inlandsche huiden zeer spoedig het wormseizoen intreden, zullen om die reden ook exotische huiden in alzienbaren tijd meer belangstelling genieten.

Te Rotterdam zal op 8 Maart een veiling worden gehouden van circa 10.000 gezouten huiden van diverse soorten, waaronder vele couraate partijen en van ongeveer 20.000 droge en drooggezouten huiden.

Java: Voor Java-huiden is iets meer interesse. Er werden afgedaan ex inschrijving 950 Java runder FE/PSA. Inlandsche huiden: Kalm en vast.

Kalfsvellen: Met meer belangstelling voor lagere prijzen. Er blijft nog een verschil van 8 a 10 pCt. in de opinie tusschen koper en verkoper.

Paardehuiden: Flauw.

Looistoffen: Vast. In het algemeen worden 'iets hogere prijzen verlangd.

Quebracho loco: £ 32/33, op levering circa £ 30.— c.i.f. Mimosa op aflading £ 10.— c.i.f.

Rotterdam, 19 Februari 1921.

**KOFFIE.**

(Mededeeling van de Makelaars G. Duuring & Zoon, Kolff & Witkamp en Leonard Jacobson & Zonen).

Noteeringen en voorraden.

Data	Rio		Santos		Wisselkoers
	Voorraad	Prijs No. 7	Voorraad	Prijs No. 4	
19 Febr. 1921	429.000	7.470	3.268.000	8.900	10 <sup>3</sup> / <sub>8</sub>
12 " 1921	473.000	7.795	3.352.000	9.100	9 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>
5 " 1921	438.000	7.870	3.512.000	9.100	9 <sup>11</sup> / <sub>16</sub>
19 Febr. 1920	319.000	11.175	1.024.000	14.900	18 <sup>17</sup> / <sub>32</sub>

Ontvangsten.

Data	Rio		Santos	
	Afgelopen week	Sedert 1 Juli	Afgelopen week	Sedert 1 Juli
19 Febr. 1921....	65.000	1.919.000	157.000	7.590.000
19 Febr. 1920....	36.000	1.689.000	44.000	3.364.000

**RUBBER.**

In het begin der afgelopen week scheen het of een kleine verbetering in den toestand zou intreden en er waren van verschillende zijden kooporders, zoowel voor sheets als voor crêpe. Spoedig echter was aan de vraag voldaan en de prijzen, die zich iets hadden verbeterd, liepen weder terug.

De inschrijving te Amsterdam had meer resultaat dan de vorige malen en ca. 250 tons van de 460 tons werden verkocht.

De noteeringen zijn:		einde vorige week:	
Prima Crêpe loco .....	68 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> c.	.....	68 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> c.
" " Febr./Maart .....	69 "	.....	69 "
" " April/Juni .....	70 "	.....	70 "
Smoked Sheets loco .....	57 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> "	.....	57 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> "
" " Febr./Maart.. ..	57 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> "	.....	58 "
" " Apr./Juni .. ..	59 "	.....	59 "

22 Februari 1921.

**COPRA.**

De markt was eerst zeer vast gestemd en er was veel vraag van Londen voor dekking. Later kwam er wat meer aanbod en brokkelden de prijzen iets af.

De noteeringen zijn:

Ned.-Ind. f.m.s. Februari/April aflading ..	f 37,25
" " loco .....	" 37,—
Mixed " .....	" 34,50
" Maart/Mei aflading .....	" 35,—

22 Februari 1921.

**METALEN.**

Loco-Noteeringen te Londen:

Data	Ijzer Cleo. No. 3	Koper Standard	Tin	Lood	Zink
21 Febr. 1921..	nom.	72.7/6	170.2/6	19.5/-	25.10/-
14 " 1921..	nom.	71.2/6	172.2/6	20.15/-	24.15/-
23 Febr. 1920..	nom.	120.12/6	410.5/-	52 5/-	61.10/-
24 Febr. 1919..	nom.	74.10/-	212.10-	27.10/-	48.-/1)
20 Juli 1914..	51/4	61.-/-	145.15/-	19.-/-	21.10/-

1) Noteering van 21 Febr. 1919.

**VERKEERSWEZEN.**

**SCHEEPVAART.**

GRAAN.

Data	Petrograd Londen R'dam	Odessa Rotterdam	Atl. Kust Ver. Staten		San Lorenzo	
			Rotterdam	Bristol Kanaal	Rotterdam	Engeland
14/19 Febr. 1921	—	—	—	—	35/-	35/-
7/12 " 1921	—	—	—	5/9	32/6	32/6
16/21 Febr. 1920	—	—	1) f 66	2) 8/6	140/-	3) 112/6
17/22 Febr. 1919	—	—	—	17/6	—	—
Juli 1914	11 d.	7/3	1/11 <sup>1</sup> / <sub>4</sub>	1/11 <sup>1</sup> / <sub>4</sub>	12/-	12/-

KOLEN.

Data	Cardiff				Oostk. Engeland	
	Bordeaux	Genoa	Port Said	La Plata Rioier	Rotterdam	Gothenburg
14/19 Febr. '21	8/6	18/9	17/6	21/-	7/-	11/-
7/12 " '21	—	18/9	17/6	20/6	8/-	12/6
16/21 Febr. '20	57/6	70/-	80/-	37/6	f 12	—
17/22 Febr. '19	54/-	47/6	47/6	51/6	f 10	Kr. 80
Juli 1914	fr. 7,-	7/-	7/3	14/6	3/2	4/-

DIVERSEN.

Data	Bombay West Europa (d. w.)	Birma West Europa (rijst)	Vladivostok West Europa	Chill West Europa (salpeter)
14/19 Februari 1921....	25/-	—	—	32/6
7/12 " 1921....	25/-	—	—	35/-
16/21 Februari 1920....	125/-	170/-	—	—
17/22 Februari 1919....	—	—	—	—
Juli 1914....	14/6	16/3	25/-	22/3

1) Per ton stukgoed. 2) Voor Britsche schepen.

Graan Petrograd per quarter van 496 lbs. zwaar, Odessa per unit, Ver. Staten per quarter van 480 lbs. zwaar.

Overige noteeringen per ton van 1015 K.G.

**RIJNVAART.**

Week van 14 tot 21 Februari 1921.

De gedrukte stemming op de vrachtenmarkt hield ook deze week aan en zulks niettegenstaande de waterstand op den Rijn voortdurend ongunstiger wordt.

Het sleeploon van Rotterdam naar de Ruhrhavens werd zelfs één dag met 65-cents-tarief genoteerd en ook aan het einde der week was voor 70/75-cents-tarief ternauwernood sleepwerk te krijgen.

Ertsvrachten van Rotterdam naar de Ruhrhavens varieerden tusschen 65 en 80 cents bij 1/2 lostijd, terwijl een enkel schip in daghuur werd aangenomen op langeren termijn tegen 3 cents per ton per dag.

In Antwerpen werden eenige transporten naar Mannheim afgesloten tegen Francs 18.— en Francs 19.— per ton. De schepen konden in Antwerpen gehuurd worden tegen 12 tot 13 centimes per ton per dag.

Ook aan de Ruhr was het al niet veel beter gesteld, hoewel daar de scheepshuren op Mk. 1.— per ton per dag bleven gehandhaafd, hetgeen, in vergelijking met Rotterdam en Antwerpen en den tamelijk vasten koers van de Mark in aanmerking genomen, vrij gunstig is.

Het sleeploon van de Ruhr naar Mannheim bedroeg Mk. 27.— per ton.

Exportkolen Ruhrort—Rotterdam werden bevracht tegen 60 cents per ton met vrij sleepen.

Cauber Pegel noteerde einde der week ca. Mtr. 1,07.

# De N.V. Nederlandsche Huistelefoon-Maatschappij

ROTTERDAM  
Telefoon 3600

AMSTERDAM  
Telefoon N 5580

's-GRAVENHAGE  
Telefoon H. 280, 300

LEEWARDEN

GRONINGEN  
Telefoon 1555

ARNHEM  
Telefoon 2723

levert uit voorraad TELEFOON-, SCHEL-, ELECTR. KLOK-INSTALLATIES, etc.  
in huur en koop.

Herstelt en onderhoudt onder garantie ook alle niet door haar uitgevoerde installaties.  
PROSPECTUS GRATIS.

Accountantskantoor

## James Polak

(Lid Ned. Inst. v. Accountants)

MAURITSWEG 13<sup>B</sup>  
ROTTERDAM.

**KONINKLIJKE  
HOLLANDSCHE  
LLOYD**  
**AMSTERDAM**

PASSAGIERS-, VRACHT- EN  
POSTDIENSTEN

NAAR

**ZUID-AMERIKA  
CUBA EN MEXICO**

EN

**NOORD-AMERIKA**

VERZEKERINGSMAATSCHAPPIJ

## „GELRIA”

ROTTERDAM

Maatschappelijk Kapitaal f 2.500.000,—  
waarvan geplaatst f 500.000,—

**TRANSPORT- en  
BRANDVERZEKERING**

DIREKTIE:

C. TH. DAAMS

H. G. SCHUDEBEURS

Kantoor WIJNHAVEN 103

Telefoon No. 13883 Telegr.-Adres: „VERMAAGEL”

Nijgh & Van Ditmar's

Uitgevers-Maatschappij

Belast zich met 't verzorgen van  
uitgaven en tijdschriften

DE RECORD SIGAREN  
VAN NEDERLAND.



## ONTVANG- EN BETAALKAS

NIEUWE DOELENSTRAAT 20-22 AMSTERDAM

DEPOSITO'S VOOR 1 JAAR FIXE à 4½ PCT.

GELDEN; OP DEZEN TERMIJN GESTORT, ZIJN NA AFLOOP  
VAN HET JAAR ZONDER OPZEGGING BESCHIKBAAR.

NIET OPGEVORDERD ZIJNDE, WORDT DE POST STIL-  
ZWIJGEND VOOR GELIJKEN TERMIJN VERLENGD.

DE RENTE KAN NAAR VERKIEZING PER KWARTAAL, PER  
HALF JAAR OF PER JAAR ONTVANGEN WORDEN.

## NEDERLANDSCH INDISCHE HANDELSBANK

AMSTERDAM

BATAVIA

's-GRAVENHAGE

AMPENAN, BANDOENG, BOMBAY, CALCUTTA, CHERIBON, GORONTALO,  
HONGKONG, KOBE, MAKASSAR, MEDAN, MENADO, PALEMBANG, PEKALON-  
GAN, PROBOLINGGO, SEMARANG, SHANGHAI, SINGAPORE, SOERABAYA,  
TEGAL, TJILATJAP, WELTEVREDEN.

Kapitaal f 55.000.000,—

Reserven f 43.000.000,—

INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

Het vraagstuk van de geldruimte in Nederland en de  
goudpolitiek van de Nederlandsche Bank

met bijlage:

Nederlandsch-Oost-Indië en de Gold-Exchange-Standaard

door Mr. G. VISSERING

Prijs f 1,50

Verkrijgbaar bij den Boekhandel en bij NIJGH & VAN DITMAR'S UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ, Rotterdam